

Боқий фикр

Бизнинг муқаддас вазифамиз — Ватан шону шухрати, қудрати ва салоҳиятининг юксалиши учун ўзимизнинг фидойи меҳнатимиз билан муносиб ҳисса қўшишдир.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 1-avgust, chorshanba № 61 (8502)

TAQDIRIMSAN, VAHTIMSAN, ERKIN VA OBOD VATAN!

Мамлакатимиз аҳли айни кунларда Ватанимиз мустақиллигининг 21 йиллигини ҳар жабҳада муносиб кутиб олиш иштиёқи билан яшамокда. Мазкур қутлуғ санага бағишланган қатор тадбирлар ўтказилаётир. Ўзбекистон Бадий академиясининг кўргазмалар залида ташкил этилган Зулфия номидаги давлат мукофоти совриндорларининг «Суратларда Ватаним мадҳи» дея номланган кўргазмасининг очилиш маросими ҳам йиғилганларга ана шундай байрамона руҳ улашди.

ИЛҲОМИМСАН, ЧАМАНЗОР ЮРТИМ!

Маълумки, жорий йилнинг август ойида Зулфия номидаги давлат мукофоти соҳибаларининг анжумани бўлиб ўтади. Республика Хотин-қизлар кўмитаси тизимида мазкур тадбирга катта ҳозирлик кўрилгани ҳолда, совриндор қизлар билан юзма-юз суҳбатлар уюштирилиб, уларнинг амалий ишлари

мониторинги олиб бориланг. Шу маънода «Суратларда Ватаним мадҳи» мусаввирлик, ҳайкалтарошлик, кулолчилик каби соҳаларда ижод қилаётган Зулфияхоним издошлари учун яна бир имтиҳон, тақдирот бўлди, дейишимиз мумкин.

(Давоми 16-бетда.)

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ АРАФАСИДА

кимдир хотиржам,
айримлар эса...

3 бет

МАЪНАВИЙ ИММУНИТЕТ ВА МУСТАҲКАМ ОИЛА

улар ўртасида қандай
ришта бор?

5 бет

ИСТЕЪМОЛЧИ ҲАҚ-ҲУҚУҚЛАРИ — ҚОНУН ҲИМОЯСИДА

8-9 бетлар

АСОСИЙ ҒАЛАБАЛАР — ОЛДИНДА

London — 2012

Сайёрамизнинг энг кучли атлетлари жамулжам бўлган Лондон шаҳрида олимпиада мусобақалари аллақачон бошланган, маълум спорт турлари бўйича голиб ва совриндорлар номи ҳам аниқланмоқда, медаллар ўз соҳибларига тақдим этилмоқда. Ана шундай оламшумул спорт байрамида ҳамюртларимизнинг ҳам муносиб иштирок этаётгани, табиийки, қалбимизни ҳаяжон билан бирга чексиз фахру ифтихорга тўлдирмоқда.

Айниқса, истеъдодли полвонимиз Ришод Собировнинг дзюдо бўйича кечган олишувларнинг -60 кг. вазн тоифасида биринчилардан бўлиб кўлга киритган бронза медали алоҳида эътирофга сазовордир. У ҳали ўз имтиҳонини кутаётган спортчиларимизга илҳом, иштиёқ бағишлаши турган гап. Ришод 2008 йили Пекинда кечган ёзги олимпиада ўйинларида ҳам Ўзбекистон спорт делегацияси учун дастлабки медални тақдим этганди.

(Давоми 15-бетда.)

БУГУН 1 АВГУСТ!

Бу куннинг қадрини йиллаб ўқишга кириш учун ҳаракат қилган, баъзан туни билан мижа қоқмай китоб varaқлаган, бор имкониятини талабалик шоҳсупасига чиқиш учун сарфлаётган ёшлардан сўранг. Кимлардир аллақачон ҳужжатларини ўзи қизиққан соҳа бўйича таълим бериладиган олий ўқув юртига топши-

Abituriyent-2012

риб, кўнгилни хотиржам қилган ҳолда тест сновларига тайёргарлик кўраётган. Яна бировлар «Бу йил нима қилсам экан?» деган ўйда. Ота-оналарнинг ҳаяжонини айтмайсизми! Хуллас, ғалвир сувдан кўтариладиган палла.

Бу йил мамлакатимиздаги олий таълим муассасаларига 432 017 нафар абитуриентдан ариза тушганини эътиборга олсак, ёшларнинг илм олишга қизиқишлари йил сайин кучайиб бораётганини сезиш мумкин. Гарчи синов палласи келган бўлса-да, абитуриентларга баъзи муҳим маълумот ва эътибор бериш керак бўлган жиҳатларни яна бир бор эслатиб ўтаемиз.

(Давоми 2-бетда.)

Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги ҳайъат йиғилишида вазирлик ҳайъат аъзолари, бошқарма ва бўлим бошлиқлари, Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазири, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари бошлиқлари, давлат педагогика ва малака ошириш институтлари ректорлари ва бошқа ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди. Мажлиси Халқ таълими вазири, ҳайъат раиси Темури Ширинов олиб борди. Йиғилишда халқ таълими тизимида жорий йилнинг биринчи ярмида амалга оширилган ишлар сарҳисоб қилиниб, соҳада ўз ечимини кутаётган масалалар муҳокама этилди.

Ҳайъат мажлисида 2012 йилнинг биринчи ярмида таълим-тарбия сифати ва самарадорлигини ошириш юзасидан амалга оширилган ишлар ҳолати ва иккинчи яримйилликдаги асосий вазифалар: Мустақиллик байрами, янги ўқув йили ва куз-қиш мавсумига тайёргарлик ишларининг бориши тўғрисида ахборот берилди.

Амалдаги йилда Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси томонидан 170та спорт объекти ҳамда мусиқа ва санъат мактабларини қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш режалаштирилган. Ушбу мақсадлар учун жами 179,5 миллиард сўм молиялаштирилиши кўзда тутилган бўлиб, жорий йил 30 июнь ҳолатига 104 706,5 миллион сўм (64%) молиялаштирилган ҳамда 110 220,9 миллион сўм (63%)лик қурилиш-монтаж ишлари бажарилган.

2011—2012 ўқув йилида билимлар беллашувининг 1-ўринни (89,7 балл), Тошкент шаҳри вакиллари 2-ўринни (86,67 балл), Навоий вилояти ўқувчилари 3-ўринни (86,11 балл) эгаллади.

Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 13 октябрдаги «Ўзбекистон иқтидорли ёшларини тақдирлаш ва моддий рағбатлантириш тўғрисида»ги 226-сонли қарорига асосда 28—31 май кунлари Тошкент шаҳридаги Турин политехника уни-

верситети қошидаги академик лицей ҳамда Олмазор туманидаги 100-сонли ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаб-интернатига республика фан олимпиадасининг IV босқичи ўтказилди. Олимпиадада вазирлик тизимидан иштирок этган жами 30 нафар ўқувчидан 7 нафари ғолиб бўлди. Жумладан, 2 нафари 1-, 2 нафари 2- ва 3 нафари 3-ўринни қўлга киритди.

Мажлисида ўтган давр мо-

Hay'at yig'ilishida

байнида халқ таълими тизимида амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилиниб, мавжуд муаммоларни ҳал этиш юзасидан аниқ таклифлар билдирилди, мутасадди раҳбар-ҳодимларга тегишли кўрсатмалар берилди.

Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизими фаолияти-

зиёд педагог кадрларнинг малакасини оширилиб, мазкур курслар давомийлиги 3-5 йилни ташкил этади. Бироқ Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16 февралдаги «Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида»ги 25-сонли қарори билан белгилаб берилган давлат талаблари, даврийлиги, ўқув юкмаси, турлари ва шакллари халқ таълими тизимидаги малака ошириш институтларининг барчасида ҳам самарали ташкил этилган, деб бўлмайди. Мавжуд муаммо ва камчиликларни бартараф этиш мақсадида амалга оширилган чора-тадбирлар самарадорлигини ошириш ҳақида фикр-мулоҳазалар, амалий таклифлар билдирилди.

Ҳайъат йиғилишида, шунингдек, таълим муассасаларини аттестациядан ўтказиш ва аккредитациялаш режасининг бажарилиши ҳам муҳокама қилиниб, масъул ходимларга тегишли кўрсатмалар берилди.

Халқ таълими вазирлиги ахборот хизмати

ДОЛЗАРЪ ВАЗИФАЛАР МУҲОКАМАСИ

мактаб босқичи декабрь-январь ойларида, туман босқичи февраль, вилоят босқичи март ойининг учинчи ўн кунлигида, республика босқичи эса 30 апрель ва 1—3 май кунлари 5та ҳудудда ўтказилди. Билимлар беллашувининг мактаб босқичида жами 1 294 250 нафар, туман босқичида 102 нафар, вилоят босқичида 10 280 нафар ўқувчи иштирок этди. Ўқувчилар кўрсатган натижаларга кўра, Бухоро вилояти вакиллари

ни янги сифат босқичига кўтариш омиллари тўғрисида вазирлик бўлими бошлиғи Б.Ялғашевнинг ахбороти тингланди. 2012 йилнинг биринчи яримйиллигида республика бўйича 51291 нафар педагог ходимлар малакасини ошириш белгиланган бўлиб, айни пайтда режа 51745 (100,9%)га бажарилди.

Халқ таълими тизимидаги 16та малака ошириш институтида режа асосида ҳар йили 95 минг нафардан

Халқ таълими тизимидаги 16та малака ошириш институтида режа асосида ҳар йили 95 минг нафардан

Халқ таълими тизимидаги 16та малака ошириш институтида режа асосида ҳар йили 95 минг нафардан

БУГУН 1 АВГУСТ!

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Синов арафасида...

Тест синови арафасида китобларни қайтадан ўқиш ёки қоғозларни такрорлайвериш тўғри эмас. Абитурient кўпроқ тоза ҳавода бўлиши, тўйиб ухлаши, имтиҳон қандай бўларкин, каби ўйлар билан сиқилмаслиги керак. Имтиҳон олдидан такрорлаш акс натижага олиб келишини кўпчилик биледи-ю, негадир, бунинг тескарисини қилади.

Яна бир муҳим гап. Абитурient ҳеч кимнинг, айниқса, яқинларининг кўнглини оғритмаслиги керак. Бировни хафа қилиб имтиҳонга кирган одамнинг омади кулишига ишонш қийин.

Таълимга эътибор — келажакка эътибор. Бугун таълим соҳасида ёшларга яратилаётган шарт-шароитлар кўнглини тоғдай кўтаради. Юртимиздаги таълим муассасалари ўқувчи-ёшлари ривожланган мамлакатларга ташкил этилган таълим жараёнидан қолишмайдиган шароитда таҳсил олмақда. Бу жиҳатдан ўзбек ёшларига ҳавас қилса арзийди. Бундан ҳурматли абитуриентлар ҳам унумли фойдаланади, деб умид қиламиз. Катта синов оstonasida турган қалби пок, нияти тоза ёшларга эса муваффақият тилаймиз. Эзгу ниятларингиз ҳаққи, юзингиз ёруғ бўлсин!

Б.ФАЗЛИДИНОВ

доим иш қизғин. Бу ерда йигирма нафар ўқувчи-қиз тикув ва трикотаж буюмлар ишлаб чиқариш бўйича сабоқ олади. Болалар ва катталар учун бежирим кийим-кечак тикиш сирларини ўрганаётган қизлар ёзги таътилни самарали ўтказмоқда.

Суратларда: ўқувчи Хуршида Қулмаматова Термиз ахборот технологиялари ва маиший хизмат касб-хунар коллежи ўқувчилари Гулбахор Бўриева ва Комила Маматмуродова билан, тикувчилик тўғрагида. Фарход АБДУРАСУЛОВ (ЎЗА) олган суратлар.

ТАЪТИЛ САМАРАЛИ ЎТМОҚДА

Мамлакатимиздаги барча таълим муассасаларида ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ташкил этиш, уларга илмий ва ижодий салоҳиятини ошириши, касб-хунар эгаллаши учун зарур шарт-шароитларни яратишга устувор аҳамият қаратилмоқда.

Термиз ахборот технологиялари ва маиший хизмат касб-хунар коллежида ташкил этилган тикувчилик, информатика, футбол ва волейбол тўғрақлари ҳам ана шундай эзгу мақсадга хизмат қилмоқда.

Тажрибали ўқувчи, мохир чевар Хуршида Қулмаматова раҳбарлик қилаётган тўғрақда ҳар

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ АРАФАСИДА

кимдир хотиржам, айримлар эса...

Мустақиллик йиллари ёшларга эътибор давлат сиёсати ласига кирди. Ёзнинг икки ойида, таътил кунлари ҳам тер даражасига кўтарилди. Пойтахтдан тортиб чекка қиш-тўкиб, синфхоналару мактаб атрофини кўрса кўргулик лоқларгача қарийб барча мактабларнинг эски бинолари тубдан замонавийлашди, янги таълим муассасалари қад ростлади. Бунёдкорлик одимлари бугунги кунда ҳам давом этаётир. Айниқса, «Халқ таълими муассасаларини Мустақиллик байрами, янги ўқув йили ва куз-қиш мавсумига тайёр ҳолатга келтириш ойлиги»да қурилиш-таъмирлаш, ободонлаштириш ишлари авж пал-

Dolzarb mavzu

мактаб-боғчаларга бир кириб ўтинг, ҳақиқий вазият ойдинлашади. Мухбирларимиз жойларда кечаётган қизгин жараён ҳақида хабар беради.

НАМАНГАН. Ўқув йили яқунланган кунлар. Тошбулоқдаги 22-умумтаълим мактабига нуруний отахон кириб келди. Билим маскани директори Мамлакат Ортиқова меҳмонни кўрди-ю, чеҳрасига табассум инди.

— Ассалому алайкум, Жўраҳон ота. Тонг сахарлаб мактабга ошиқибсиз, тинчликми?

— Ваалайкум ассалом, қизим. Келишимнинг боиси, янги ўқув йили тараддудини бошлаб-сизлар. Оқлаш, бўяш, ободонлаштириш юмушларининг ўзи бўлмайти. Шунга ҳиссамни кўшай деб ният қилгандим. Ахир, набираси чеваралар шу ерда сабоқ олишяпти. Ёшларимиз кўркам ва шинам даргоҳларда ўқиса, бизга ҳам яхши-да. Хуллас, пенсия пулимдан бир қисмини ажратиб қўйгандим. Шунга таъмир жамғармасига топширсам...

— Ҳимматингиз учун раҳмат. Аммо мактабни таъмирлашга давлатимиз етарли маблағ ажратган. Сиз ўзингизни уринтирмасангиз ҳам бўлаверарди.

— Аввало, мен ҳам шу давлатнинг фуқаросиман. Қолаверса, зурриётларимиз таълим-тарбия олаётган даргоҳ менга ҳам бегона эмас. Биласан, қирқ йиллик умрим шу ерда ўтди. Аввал ўзим ўқидим, сўнг ўқитдим. Энди ўғил-қизларимнинг болалари хат-савод ўрганишяпти. Пенсия пули экан деб андиша қилаётган бўлсанг, бу ёғини ўйлама: рўзгоримиз бут, иззатимиз жойида.

Мактаб директори ана шундан кейин отахоннинг ҳимматиға миннатдорлик билдирди. Бир неча кун ўтиб, нурхона эшигини ана бир меҳнат фахрийси — Тожихон ая Имомбердиева тақиллатди...

Наманган туманидаги 22-умумий ўрта таълим мактаби янги ўқув йилига шай. Сезиб турганингиздек, таъмирлаш ва тайёрлаш ишларига ота-оналар, ташкилот ва муассасалар яқиндан қўмаклашди. Шу боис мактаб янги ўқув йилига барвақт ҳозирлаб қўйилди. Ана шундай тараддуд тумандаги мавжуд 42та умумтаълим ва 33та мактабгача таълим муассаса-

сида ҳам олиб борилди. Мазкур мақсад йўлида давлат бюджетидан 20 млн. 114 минг, ҳомийлар ва ички имкониятлар ҳисобидан 239 млн. 247 минг сўм маблағ сарфланди.

Эътиборга молик томони, аксарият илм даргоҳларида кўшимча маблағ топиш яхши йўлга қўйилгани янги ўқув йили ва кузги-қишқи мавсумга ҳозирлик кўришда қўл келди. Масалан, 37-умумтаълим мактабига 2011-2012 ўқув йили бюджетдан ташқари салкам 14 млн. сўм маблағ жамғарилди. Қарийб 5 миллион сўм мактаб томорқасида етиштирилган мева ва сабзавотлар ҳамда 4 сотих ерда ташкил этилган иссиқхона ҳисобига тўри келади. Эртанги помидорнинг ўзи мактаб жамғармасига 2,5 миллион сўм фойда келтирди. Хурмозордан ҳам шу миқдорда даромад олинди ва мактабни янги ўқув йили ҳамда кузги-қишқи мавсумга тайёрлаш мақсадига йўналтирилди.

Ташаббускор ва янгиликка интилувчан чқўрғонлик халқ таълими ходимлари эса ўқув йилига тайёрланиш ва ободонлаштириш ишларига ўзгача ёндашдилар. Тумандаги мактаб ва мактабгача таълим муассасаларининг 876та ўқув, 310та кўшимча хонаси ва 47та спорт зали жорий таъмирланиш асносида санитария-гигиена, ёруғлик, намлик ва ҳаво алмашинуви, ҳарорат меъёрлари ҳам мутахассислар ёрдамида талаб даражасига келтирилди. Зеро, бу кўрсаткичлар белгиланганидан зиёд ёки кам бўлса, ўқувчининг саломатлиғига салбий таъсир этиш билан бирга, билимларни ўзлаштиришини ҳам сустлаштириб юбориши мумкин. Ана шунга назарда тутиб, ҳар бир таълим муассасасида бунёдкорлик ишлари сифатини таъминлашга жиддий эътибор қаратилди.

Умуман олганда, Наманган вилоятидаги мавжуд 670та умумтаълим мактабига янги ўқув йили ва кузги-қишқи мавсумга тайёргарлик ишларини қисқа фурсатда яқунлаш режалаштирилган.

Ғанишер АКБАРОВ,
“Ma'rifat” мухбири

САМАРҚАНД. Янги ўқув йили бошланишига ҳам кам қолди. Бунга таълим муассасаларининг тайёргарлиги қай даражада, кузги-қишқи мавсумга ҳозирлик ишлари ниҳоясига етдимиз? Шу каби саволларга жавоб олиш мақсадида Ургут туманидаги 97-умумтаълим мактабига бўлди.

Сўлим Испанза кишлоғида жойлашган муассасада 300 нафарга яқин ўғил-қиз таълим-тарбия олади. Улар учун мактабда барча шароитлар яратиб қўйилган. Бу ерда янги ўқув йили ва кузги-қишқи мавсумга тайёргарлик ишлари охирига етказилган.

— Дастлаб мактабимизда чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқдик, — дейди директор Худойберди Комилов. — Кейин ишни шу асосда ташкил этдик. Маҳалла фаоллари, ота-оналар ва ҳомийлар яқиндан қўмакчи бўлгани боис тайёргарлик ишларини барвақт бажардик. Мактабимиз кўмир билан иситилади. Айни пайтда печлар таъмирланиб, мўрилар тозаланди. Ўн тонна кўмирга буюртма берганмиз.

Мактаб ҳовлисига кираркансиз, бино жорий таъмирдан чиқарилиб, янги ўқув йилига тайёр ҳолатга келтирилганига гувоҳ бўласиз.

— Ўтган йили Президентимизнинг «2011 йил инвестиция дастури тўғрисида»ги қарори билан вилоят бўйича жами 59та, жумладан, янги қурилатган уй-жой массивлари ҳудудларида 6та мактаб биносини қуриш, 33та мактабни капитал реконструкция қилиш ва 20та мактабни капитал таъмирлаш ишлари амалга оширилди, — дейди вилоят халқ таълими бошқармаси бошлигининг ўринбосари Ю.Мухаммадиев.

Ургут тумани Бешбулоқ қишлоқ фуқаролар йиғинидаги 360 ўринли янги мактаб биноси қурилиши ҳамда Қўшработ тумани Работ кишлоғидаги 96 ўринли 7-мактабда бунёдкорлик ишлари яқунланмагани боис қабул далолатномалари тўлиқ расмийлаштирилмаган.

Жорий йилда Бюджетдан ташқари таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукамал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси маблағлари ҳисобидан вилоятда 48та мактабни капитал реконструкция қилиш, 8та мактабни капитал таъмирлаш белгиланган. Капитал реконструкция қилинадиган мактабларнинг 15та-сида (12 та 12х24, 3та 9х18 ҳажмли) спорт зали қурилиши кўзда тутилган. Айни пайтда бунёдкорлик ишлари тезкорлик билан амалга оширилмоқда.

Вилоятдаги бошқа барча умумтаълим муассасаларида эса янги ўқув йили ва кузги-қишқи мавсумга тайёргарлик ишлари ниҳоясига етказилаётир.

Ҳақим ЖўРАЕВ,
“Ma'rifat” мухбири

ҚАШҚАДАРЁ. Қарши шаҳар халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими тасарруфидаги мактаблар янги ўқув йилига тайёргарлик бўйича тўплаган тажриба кўпчиликлка манзур бўлмоқда. Шаҳар миқёсида «Тақдиримсан, бахтимсан, эркин ва обод Ватан!» шиори остида «Энг обод мактаб», «Энг намунали синфхона», «Энг яхши сақланган фан кабинети», «Гулга кон мактаб» каби бир қанча танловларнинг ўтказилиши ҳар бир мактаб жамоаси учун рағбат вазифасини ўтамоқда. Хусусан, 4-мактаб 2008 йили Давлат умуммиллий дастурига асосан жорий таъмирланиб, қайта жиҳозланган эди. Мана, тўрт йилдирки, ўқув биноси ўз оҳорини йўқотгани йўқ.

— Мактаб ва синфхоналарни сифатли сақлаш ва таъмирлаш ишларини биз фа-

қатгина янги ўқув йилига тайёргарлик кўриш дамида эмас, аксинча, йил давомида аниқ ва пухта ишланган режа асосида олиб борамиз, — дейди директор С.Исмоилова. — Ҳар бир синф, фан кабинети, ўқув жиҳозларига масъул ходимлар бириктирилган. Улар парта, стол-стулар, кўрғазмали қуроллар сақла-нишини назорат қилиб боришади. Лозим бўлса, дарҳол таъмирлайдилар. Бирор-бир ўқув жиҳозига ноодатий муносабатда бўлган ўқувчи дўстона огоҳлантирилади.

Мактаб жамоасининг ота-оналар, ҳудуддаги тадбиркор ва ишбилармонлар билан ҳамжиҳатликда иш олиб бориши ҳам эътирофга лойиқ. Норгул Мустафоқулова ташаббуси билан мактаб ота-оналар кенгаши томонидан таъмирлаш ишларига 1,5 миллион сўмлик ёрдам кўрсатилди.

18-умумтаълим мактабига ҳам қатъий тартиб жорий қилинган боис таъмирлаш ишлари барвақт поёнига етказилиб, ўқув муассасаси янги ўқув йилига шай ҳолатга келтирилди. Таъмирлаш ишларига «Дунё-М» ОАЖ томонидан 0,5 тонна цемент, тадбиркор Бобоназар Қулмуродов томонидан эса 1 миллион сўмлик қурилиш материаллари етказиб берилди.

— Маълумки, қиш мавсумида эҳтиёж юқорилиги боис кўп ҳолларда газ босимининг пасайиши кузатилади, — дейди мактаб раҳбари Шаҳло Тошшева. — Ана шунга ҳисобга олиб, кераклигинча кўмир захирасини ҳам гамлаб қўйдик. Мактабимиздаги иситиш қозони табиий газ ва кўмирга мўлжаллангани бундай пайтларда асқотади. Насиб этса, қорли-қировли кунларда ҳам бизда иситиш бўйича ҳеч қандай муаммо бўлмайти.

Нишон туманидаги 19-

умумтаълим мактаби жамоаси синфлар ва ўқув-лаборатория хоналарини «Мустақиллик дарси»га шайлаб қўйган. Билим маскани 2009 йили Давлат умуммиллий дастури асосида таъмирланган. Шундай бўлса-да, яқинда бинонинг керакли қисмлари енгил таъмирдан чиқарилди. Бунга мактаб жамоасининг бюджетдан ташқари ишлаб тайёр таъмирдан чиқарилди. Бунга мактаб жамоасининг бюджетдан ташқари ишлаб тайёр таъмирдан чиқарилди. Бунга мактаб жамоасининг бюджетдан ташқари ишлаб тайёр таъмирдан чиқарилди. Бунга мактаб жамоасининг бюджетдан ташқари ишлаб тайёр таъмирдан чиқарилди.

Афсуски, тумандаги 18-умумтаълим мактабиди тайёргарлик ишларининг ўлда-

жўдлагини кўриб, таъбимиз биро ҳира тортиди. Бино 2007 йили капитал таъмирдан чиқарилган бўлса-да, бугунги кунда янчи аҳволданидан таажжубланасан киши. Директорда янги ўқув йили ҳамда куз-қиш мавсумига тайёргарлик кўриш чора-тадбирлари тўғрисидаги иш режаси ҳам йўқ экан. Муассаса раҳбари Нарғиза Маханаовдан бундай аҳволнинг асл сабаби нимада эканини сўраб, жўяли жавоб ололмадик. У фақат яқиндагина иш бошланганини рўқча қилишдан нарига ўтмади.

25-мактабда эса директор Жамшид Эшқуловни топиб бўлмади. Тоби йўқлиги боис даволанаяпти, дейишти. 624 ўринли бинонинг ташқи кўриниши чиндан-да салобатли бўлиб, киши ҳавасини келтиради. Лекин синфхоналар янги ўқув йилига тайёр эмас...

Ўқтам МЕЙЛИЕВ,
“Ma'rifat” мухбири

❖ **Шофиркон sanoat va milliy hunarmandchilik kasb-hunar kollejiga "Ўзбекэнерго" давлат акциядорлик компанияси томонидан умумий қиймати 43 миллион сўмлик гелиоқурилма ўрнатилди.**

Кўш энергиясини электр энергиясига айлантириб берадиган бу қурилма колледждаги ўнта компьютерни бемалол ишлатиш қувватига эга. Энг муҳими, ушбу муқобил энергия манбаидан фойдаланиш орқали бир йилда 3 минг киловатт соат электр энергиясини тежаб қолиш мумкин.

Гелиоқурилманинг айнан мазкур касб-хунар коллежга ўрнатилиши бежиз эмас. "Бухоро электр тармоқлари" акциядорлик жамияти тасарруфидаги ушбу ўқув даргоҳида ёш энергетиклар ҳам тайёрланади. Энди улар ўқув жараёнидаёқ муқобил энергия манбаларини ташкил этиш ва энергиядан оқилона фойдаланиш кўникмаларини янада пухта эгаллайди.

❖ **Марказий офицерлар саройида Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари академиясининг навбатдаги битирувчиларига диплом ва кўкрак нишонлари топширилди.**

Академия замонавий таълим жиҳозлари, жумладан, моделлаштириш ва симуляция воситалари, компьютер техникаси билан тўла таъминланган. Тингловчиларга юксак даражадаги профессионал билим ва кўникмаларга, педагогик ва профессионал ҳарбий малакага эга, замонавий ўқув-тарбия ишларининг шакли ва усулларини пухта эгаллаган тажрибали мутахассислар машғулот ўтади. Соҳадаги ислохотлар самарасида ўқиш ва амалий машғулотлар жараёни йилдан-йилга такомиллашиб бормоқда.

— Академияда ўқув ва тактик-амалий машғулотларда ортирган билим ва тажрибамизни энди армиямиз салоҳиятини янада ошириш йўлида сафарбар этамиз, — дейди подполковник Равшан Абдиев. — Миллий армиямизни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш борасида кўрсатаётган доимий эътибори ва ғамхўрлиги учун Президентимиздан миннатдормиз.

❖ **Конимех туманидаги Учтепа овулида замонавий хизмат кўрсатиш мажмуаси фойдаланишга топширилди.**

"Қизилқум" наслчилик ширкат хўжалиги ҳудудида бунёд этилган янги мажмуа сартарошхона, новвойхона, озиқ-овқат ва маиший буюмлар дўкони ҳамда олти юз ўринли маросимлар залини ўз ичига олади.

— Мақсадимиз аҳолига сифатли ва арзон хизмат кўрсатиш, унинг турларини кўпайтириш, фаолиятимизни кенгайтириш ҳисобига янги иш ўринлари очилди, — дейди мажмуа раҳбари, тadbиркор Дўсен Таусигеров.

Фойдаланишга топширилган янги замонавий мажмуа аҳолига қатор қўлайликлар яратиш билан бирга, овул кўркига кўрк қўшди. Бундан ташқари, ўн нафарга яқин йигит-қиз доимий иш ўрнига эга бўлди.

❖ **"Фуқаролар йиғинларининг энг намунали диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси" республика кўриқ-танловининг қашақдарё вилояти босқичи бўлиб ўтди.**

Аънавий тарзда ўтказиб қилинаётган "Фуқаролар йиғинларининг энг намунали диний маърифат ва маънавий-ахлоқий тарбия масалалари бўйича маслаҳатчиси" танлови соҳа вакилларининг жамиятда тинчлик ва осойишталикни, маҳаллаларда ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш борасидаги ишларини янада яхшилаш, ўзаро фикр алмашиш, илғор тажрибаларни оммалаштиришга хизмат қилмоқда.

Танловда иштирокчилар белгиланган шартлар бўйича тажриба ва маҳоратини намойиш этди. Яқунда биринчи ўринга Шахрисабз туманидаги "Сариосиё" маҳалла фуқаролар йиғини маслаҳатчиси Тамара Орипова лойиқ қўрилди. Энди у танловнинг мамлакат босқичида иштирок этади.

Ўза ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

Мактабда кўргазмали семинар

Ўқувчиларнинг юксак билим ва интеллектуал салоҳиятга эга бўлишида таълим муассасаларида яратилган шарт-шароит муҳим аҳамиятга эга. Шу боис юртимиз билим масканларида янги ўқув йилига ҳар томонлама пухта ҳозирлик кўрилмоқда.

Мирзачўл туманидаги 13-умумтаълим мактабида ҳам ўқув биноси таъмирдан чи-

қарилиб, синфхоналардаги ўқув жиҳозлари, лаборатория асбоб-ускуналари ва электрон воситалар шай ҳолатга келтирилди. Шу муносабат билан мактабда вилоят халқ таълими муассасалари ходимлари иштирокида кўргазмали семинар ташкил этилди.

— Ўтган йили мирзачўллик зиёлилар барча жабҳаларда эътирофга лойиқ

ютуқларга эришди, — дейди мактаб директори Хушвақт Қаршиев. — Кўплаб ёшларимиз республика миқёсидаги тadbирларда фаол қатнашиб, танловларда юқори натижаларни қўлга киритди.

Тadbир доирасида иштирокчилар мактаб жамоасининг ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш борасида амалга оширган ишлари билан танишдилар.

Раҳимбек ШАРИФЗОДА
Жиззах вилояти

«Йилнинг энг иқтидорли ёш ихтирочиси»

Насиба Мўминова Чуст туманидаги 52-ихтисослашган давлат умумтаълим мактабининг 9-синфида ўқийди. У яқинда «Баркамол авлод» болалар маркази томонидан ташкил этилган «Йилнинг энг иқтидорли ёш ихтирочиси» кўриқ-танловида 1-ўринни эгаллади.

Насиба интилувчанлиги ва ўткир зеҳни билан нафақат тенгдошларининг, балки устозларининг ҳам меҳрини қозongan. У ўқиш ва жамоат ишларида фаол бўлиш билан бирга, майда мунчоқлардан чиройли буюмлар ҳам ярагади. «Ғоялар дарахти» номли ижод намунасида бунёдкор ва бузғунчи ғояларнинг инсон ҳаётига таъсири тасвирланган бўлса, ўзбек ва жаҳон адабиёти намояндalarининг бисерли портретлари ҳам киши диққатини тортади.

Насибанинг ижоди билан танишиш асосида суҳбатга тортдик. У бугунги замонавий ёшлар қандай бўлиши керак, деган саволимизга қуйидагича жавоб берди:

— Тенгдошларимиз илғор фикрли, илмли ва касб-хунарли бўлиб, хорижий тилларни пухта ўзлаштиришлари керак. Чунки бугунги тезкор давр аниқ мақсад билан олган интилишни талаб этмоқда. Юртимизда ёшларга билим ва салоҳиятини намоён этишлари учун барча шарт-шароитлар яратилган. Шу имкониятдан унумли фойдаланиб, Ватанимиз равнақига ҳисса қўшишимиз даркор.

Толибжон АБРОЛОВ

Хассос шоир хотирасига бағишланди

Ғафур Ғулум номидаги маданият ва истироҳат боғида "Хотира — муқаддас" туркумида Ўзбекистон халқ шоири Нормурод Нарзуллаев хотирасига бағишланган тadbир бўлиб ўтди.

Тошкент шаҳар ҳокимлиги хотин-қизлар қўмитаси, маънавият тарғибот маркази, Халқ таълими, Маданият ва спорт ишлари бошқармалари, Республика «Нуроний» жамғармаси, "Modern Art Music" халқаро продюсерлик маркази ҳамкорлигида ташкил этилган тadbир барчанинг қалбига чуқур таассурот қолдирди.

Хотира кечасида сўзга чиққанлар шоирнинг ҳаёти ва ижоди, унинг она Ватан, муҳаббат ва садоқатни тараннум этувчи, кўшиққа айланиб мухлислар қалбидан чу-

қур жой олган шеърлари ҳақида сўзладилар.

Кеча якунида санъат усталари ва ёш хонандалар томонидан шоир шеърлари асосида айtilган кўшиқлар томошабинларга манзур бўлди.

М. АХМЕДОВА

Самарқандни гулга буркаймиз!

Гулларга боққан кишининг кўзи қувнайди, дили яйрайди, қалби ёришади. Зеро, ранг-баранг, анвойи гуллалар файз-тароват, завқ-шавқ, эзгулик манбаи саналади. Буни қалбдан англаган самарқандлик Муқимжон Орипов ҳовлисида гулларнинг турли навларини ўстириб келмоқда. Унинг гулларидан нафақат оила аъзолари, балки маҳалла аҳли, мактаб ўқувчилари ҳам баҳраманд бўлади. Табиатсевар ўқувчилар ҳозирги таътил мавсумини Муқимжон ақанинг гулхонасида гулларни парваришлаш билан ўтказишмоқда.

Муқимжон ака икки йилдан буён Самарқанд шаҳар халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлими билан ҳамкорликда ўқувчи-ёшларнинг экологик маданиятини юксалтириш мақсадида «Самарқандни гулга буркаймиз! акциясини ўтказиб келмоқда. Яқинда ўтган шундай тadbирларнинг бирида саховатпеша гулчи Самарқанд шаҳридаги

20та умумтаълим мактабига 4500та гул кўчатини тўхфа этди. Унинг бу ташаббусини ўқувчилар ҳам мамнуният билан қабул қилапти. Хусусан, шаҳардаги 9-умумтаълим мактабининг юқори синф ўқувчилари «Ҳар бир боланинг ўз гули бўлсин!» шиори остида тувак-да гул ўстиради. Таътил кунлари уйга олиб кетилган гуллар ўқув йили бошида парваришига қараб баҳоланади.

— Таълим муассасалари ва тураржойларни, шаҳримиз кўчаларини гулларга буркаш, кўкаламзорлаштириш ишларига ёшларни жалб қилиш муҳим аҳамият касб этади. Учил-қизлар гулхонада гулларнинг турларини ўрганади, энг муҳими, уларни парваришлаб меҳнатда тобланади, — дейди Муқимжон Орипов.

Муқимжон ака маърифат-парвар шоир Ориф Гулнавийнинг невараси бўлиб, бобосининг уй-музейини ташкил этган. У ерда ижодкор ёшлар иштирокида турли баддий кечалар уюштирилади. Бир сўз билан айтганда, Муқимжон Ориповнинг барча саъй-ҳаракатлари ёшлар камолотига йўналтирилган.

Ёқуб АМИНОВ

Инсон табиатнинг энг олий мўъжизаси. Шундай экан, шу ёруғ оламда умргузаронлик қилаётганимиз, тўрт мукамил саломатлиги, имкониятимиз даражасида ҳалол меҳнат билан жамиятга нафимиз тегаётганининг ўзи бахт! Ана шундай шукроналик хисси билан яшаш миллатимизга хос гўзал фазилатлардан бири. Лекин ҳаёт йўллари бизга ҳамisha хотиржамликдек неъматни ҳада этавермаслиги ҳам бор гап. Баъзида алам, тушқунлик, армон, изтироб руҳиятимизни кемирадики, бундай кезларда таскин излаётган кўнглимиз ақлимизнинг тўғри хулоса чиқаришига изн бермаслиги ҳам ҳеч гап эмас! Хўш нима қилмоқ керак? Эртага фарзандларимизнинг турмуш чигалликлари қаршида оқибат қолмаслиги, янглиш қадам ташламаслиги, маънавий иммунитетининг ҳар томонлама мукамал бўлмоғи учун уларни қандай билимлардан воқиф қилмоғимиз керак? Назаримда, психология илми ва хизмати хусусида тушунча бермоқ, ана шу билимлар қувватидан руҳиятни озиклантириб туриш даркорлигини англаша билимоғимиз шарт.

Биз уюштирмакчи режалаштирган суҳбатларимиз бу борада сизга ёрдам беради, деган умиддамиз. Психология фанлари номзоди Зухра АБДУРАҲМОНОВА билан бўлган биринчи мулоқотимиз мавзуси янги ҳаёт оstonасида турган ёшларнинг қарор қабул қилишларидаги нозик жиҳатлар ва бу муносабатларнинг дунёга келажақ фарзандга таъсири, гўдакни олам билан таништириш амалларининг аҳамияти хусусида борди.

холог суҳбатида ҳам бўлишлари жоиз ва бу хусусда ота-оналар бош қотирмоқлари керак.

— Жуда тўғри масалани ўртага ташладингиз. «Маънавий иммунитет» деган тушунча бор. Муҳтарам Юртбошимиз «Юксак маънавият — энгилмас куч» эканини ўз асарларида атрофлича ёритиб берганлар. Чиндан-да, замондошларимизнинг онгу шуурида ана шу комилликнинг сайқал топиши муҳим ўрин тутди. Мен баъзи ҳолатларни кузатиб, тўғриси, жуда афсусланаман. Дейлик, воғга етган қиз турмушга чиқадиган йигити билан бир-икки бор учрашади. Кейин «Совғасини олибди», дейишади-ю, наштириб қўйишади. Кўп ўтмай тўйлари бўлганини эшитасиз. Инсоннинг тақдирини белгилловчи шундай нозик масала осонги-

жиҳатдан ўз таъсирини ўтказмай қолмайди.

Кузатиш ва таҳлиллар доно халқимизнинг ҳар бир нақли нечоғлик топиб айтилганини кўрсатади. Дейлик, фарзандларни оилала қилиш масаласида «тенгини топиб бериш» хусусида кўп бора тўхталинган. Ота-она фарзандини тезроқ уйли-жойли қилиб зиммасидаги «юкини энгиллатиш» ҳақида эмас, етти ўлчаб бир кесишда дилбандларига маънан, руҳан кўмақдош бўлиш тўғрисида кўпроқ қайғуриши даркор. Бу «тенглик» биринчи навбатда руҳий яқинлик, қарашларнинг муштараклиги, орзу-ҳавас, интилишларнинг бир-бирини инкор этмаслиги билан белгиланади. Қиз илмининг этагини маҳкам тутса-ю, йигит унинг бу меҳнатларини назарга ҳам илмаса ёки аксинча. Хўш, кутиш, умид қилиш,

Ruhyat olami

инъом этиш мумкин? Келинг, шу саволга жавоб излайлик: ҳомилдор аёлнинг кўнглидан кечган ҳар буй ҳушда улғаяётган жоннинг, таъбир жоиз бўлса, миёсидаги чизги-ларда ўз аксини топаверади. Онанинг илиқ муносабатларга бўлган ташналиги қондирилиши, туғилажак гўдагининг яқинлари томонидан меҳр, умид билан кутилаётганини ҳис этиб туриши, кўнглидаги севи, меҳр-муҳаббатга муносиб жавоб топа олаётгани, жаммо орасида, оилада ўз ўрнига эгаллиги, яхши орзу-умидлар билан турмуш кечириши, келажаққа ишончи... Вуллас, аёлнинг атрофидаги олам, унинг вақтида дам олиши оёқ-қатлаши — ҳамма-ҳаммаси боланинг эртага «севувчи» бўлиб дунёга келишини таъминловчи омиллардир. Бола туғилди, энди унинг ҳам эҳтиёжларини қондириш керак. У ота-она меҳри, самимий муносабатлар оғушида эканини ҳис этиб улғайса, «севувчанлиги» орта боради ва ҳамisha ишонч билан олдинга интилади, эзгу амаллар қилиши кўнглидан рағбат толади. Бора-бора бу интилиш ижодий қобилият билан уй-ғунлашиб, таллаган соҳасини мукамал эгаллаган шахс камолга етади.

Биз кўпинча беланчақда ётган уч-тўрт ойлик гўдакка нисбатан «Ҳали ҳеч нарсани тушунайди» деган муносабатда бўламиз. Бу — мутлақо нотўғри қараш. Айтиялик, унинг нигоҳи дераза тоқасида турган узукка тушди ва қайта-қайта шу томонга қарапти. Буни сезган она узукни қўлига олиб, болага яқинроқ тутганча, бу узук, дейлик, тиллодан ясалган, ёқут кўз қадалгани, отаси уни онасига муҳаббатларининг рамзи сифатида сова қилгани каби маълумотларни майин овозда дондона қилиб айтиб бериши керак. Шундай муомала, эътибор таъсирида боланинг онгида тасавурлар пайдо бўлади, кенгай боради.

Сиз тилга олиб ўтганингиздек, олманинг тағига олма тушади. Аммо гўж-гўж генетик қобилиятлар билан дунёга келган бола ҳам, бу иқтидорни ривожлантирувчи муҳитга тушмас экан, истезъоднинг том маънода бўй кўрсатиши жуда қийин масала. Баъзида «Фалончининг отаси ёки онаси қандай одамлар эди-я, боласи уларга тортамбади...» қабилдаги гаплар ҳам қулоққа чалинади. Бу оқибатнинг илдизига назар ташласангиз, таажубингизга, албатта, жавоб топасиз. Ўзгизимиз ибтидоида айтиб ўтганимиздек, маънавий иммунитет тарбияси ташки салбий таъсирлардан ҳимояланиш, намуна бўлушлик ибратлардан андоза, қувват олиш бобида ҳам ниҳоятда аҳамиятлидир.

Ойбуви ОЧИЛОВА
суҳбатлашди.

МАЪНАВИЙ ИММУНИТЕТ ВА МУСТАҲКАМ ОИЛА

улар ўртасида қандай ришта бор?

— Аввало, психологик билим ва хизмат тушунчаси хусусида тўхталиб ўтсангиз. Нега психологияни фан сифатида ўрганиш, психология хизматида фойдаланиш асримизнинг энг муҳим масалалари қаторига кўтарилди?

— Содда тил билан айтилган бўлса, психология инсон қалби, унинг интилишлари, хоҳиш-истаклари ва шу эҳтиёжларни қондириш кўлимини ўрганади. Одамзодда кўнгли деган салтанат борки, у юрак, буйрак сингари органлар қаторида йўқ. Лекин кўнгли яйраса, олам яшнайди, кўнгли оғриси, дунё зимистонга айланади. Айни пайтда, инсоннинг қалбини тушунмоқ учун унинг феъл-атвор, темперамент сингари хусусиятларидан бохабар бўлмоқ керак. Психология илмининг зарурати, психологик хизматнинг нечоғлик муҳимлиги айнан бугунги кунга келиб олдинги қаторга чиққан масаласига келсак, давр шиддат билан янгилаяпти, ривожланыпти. Бу тараққиёт инсон оламини ўрганиш ва шу асосда муносабатга киришишдек заруратни ҳам тугдиряётганини, фақат касбий маҳорат эмас, муомала маданияти ҳам нечоғлик муҳим аҳамиятга эга эканини бизга янада теранроқ англаяпти, десам муболаға бўлмайди.

Жамият ҳаёти, тараққиёти ва маънавий муҳитининг қарор топа боришида инсоннинг, демакки, оиланинг ўрни катта. Ватан бағридаги Ватан саналган оилада шахс камолга етади. Хонадондаги муҳит, шарт-шароит, фарзандларнинг саломатлиги, ўқиши, касбунавр эгаллаши каби жиҳатларга қаратилаётган эътибор

1-суҳбат

кеलाжақда уларнинг қандай инсон бўлиб етишишига замин яратади. Ёшларга оила психологиясига дахлдор билимларнинг бериб борилиши уларнинг оила ҳақидаги тасавурлари шаклланишига, эр-хотин, ота-она бўлмоқнинг бурч ва масъулияти нималардан иборатлигини атрофлича тушунишига, рўзгор фақат севиға таъямаслиги, унинг ўзига яраша оғир-енгил, паст-баланд йўллари борлигини воқиф бўлган ҳолда катта ҳаётга ўзларини тайёрлай боришига имкон яратади. Кези келганда айтиб ўтмоқчиманки, психологик ёрдам гишт қолипдан кўчиб, томонларнинг бир-бирига ёт кимсаларга айланганда кўрсатиладиган хизмат эмас, балки ана шундай ҳолатларнинг олдини олишга руҳан ҳозирловчи илм, амал вазифасини ўтамоғи жоиз.

— Жамият йиллимининг «Мустаҳкам оила йили» номи олишиёқ оиланинг жамиятдаги ўрни нечоғлик муҳим аҳамият касб этишини кўрсатиб турибди. Оиланинг мустаҳкамлиги эса, бу гўша сари ташланган илк қадам, яъни инсоннинг ўзига муносиб жуфт танлаши ва бу хусусидаги қарорига кўп жиҳатдан дахлдор, десак янглишмайми. Афсуски, ана шу нуқтадаги бирёқлама ёндашувларнинг таъсири оилар, баъзида йиллар ўтиб, ўз кучини кўрсата бошлайди. Энг фожеали томони, бунинг жабрини фарзандлар ҳам тартади. Фикримча, турмуш қураётган ёшларимиз тиббий кўриқдан ўтиш баробарида, албатта, пси-

на ҳал этилади. Суриштирсангиз, нима эмиш, «Уй-жойи тайёр, тагида машинаси бор. Отаси фалон жойда ишлайди...». Хўш, йигитнинг руҳий оламини қандай? У бўлажак умр йўлдошини ҳаётнинг паст-баланд, ўнқир-чўнқир йўлларида қўллаб-қувватлай оладими? Қиз хусусида ҳам шундай саволларни ўртага қўйиш мумкин: у оиласида сабр-қаноат тарбиясини олганми? Рўзгор юртини эри билан баб-баравар тортишга тайёрми?.. Шу ўринда инсоннинг маънавий иммунитетини ўз кучини кўрсатади. Оилада гўзал ахлоқ-одоб, самимийлик ва камтаринлик, меҳнатсеварлик ва инсонийлик сингари сабоқларни олиб, қарашларига сингдирган йигит ёки қиз ўзига умр йўлдоши танлашда унинг моддий бойликларига қараб хулоса чиқармайди, ваъдаларга алданмайди, суҳбатдошининг руҳиятидаги кечинмаларни гап-сўзлари, муносабатларидан илғай олади. Бунинг учун эса у маълум маънода психологик билимга эга бўлиши керак. Яна бир масала, мустақил ҳаёт оstonасида турган ёшлар Оила додаси, Бола ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенция сингари оила, фарзандлар ҳақ-ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилувчи қонун ҳужжатлари билан, албатта, танишиб чиқиши керак. Бир-бирларининг саломатлиги ҳақида маълумотга эга бўлишлари шарт. Чунки оила четдан қараганда «шахсий масала»дек кўринса-да, у жамиятнинг бир бўлаги, айни пайтда, ижтимоий воқелиқдир. Шундай экан, бир оиланинг қисмати юртнинг нафақат буғуни, эртасига ҳам у ёки бу

инсоф тиллаш қачонгача асо вазифасини ўтамоғи мумкин? Кези келганда яна бир ҳаётини далилни тилга олиб ўтмоқчиман: оила қуриш бобида эру хотин танлаган касбларнинг бир-бирига яқинлиги, меҳнат қилаётган соҳаларидаги ўхшашлик уларни ҳамкору ҳаммаслак, ҳамсуҳбат сифатида дўста айлантириши ва бу ҳам оила мустаҳкамлиги йўлида хизмат қилиши кўп бора исботланган.

— Мавзумиз доирасида халқ нақлларига мурожаат этдингиз. Шундан келиб чиқиб, ирсият масаласи, унинг авлодлар камолотига таъсири, жуфтликларнинг кўнгли кечинмаларини ҳомила нечоғлик ҳис этиши, дунёга келган гўдак билан илк мулоқотлар ҳақида фикр юритсак. Тилдан тилга кўчиб келаётган «Олманинг тағига олма тушади» деган ибора бор. Бу «олма» ташки муҳитлардан ҳимояланиши ёхуд қувват олиб туриши шартми?

— Ҳар қандай инсон ўзи билан «генетик дастурлар»ни бира олиб юради. Гап унинг аждодларидаги қандай хислатларни қабул қилгани ва оиладаги муҳит таъсирида ривожлантира борганида! Бола ҳаётини, дунёни, ота-онаси ва ўзини қуршаб турган оламни сеувучи бўлиб дунёга келиши ва улғайиши керак. Шундагина у келажақда ўзидаги барча қобилиятларни намоён эта олади, атрофидагиларга меҳр-муҳаббат улашади. Хўш, қандай қилиб ана бу неъматларни

P.S. Муҳтарам газетхон, суҳбатларимизнинг навбатдаги мавзуси инсоннинг касбий маҳорат чўққиси томон интилиши ва бу борада ота-она ҳамда таълим муассасаларининг яқдил ҳаракати, аҳамияти хусусида боради.

Замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан самарали фойдаланиш таълим самарадорлигига эришишда муҳим омилдир. Кувонарлиси, мамлакатимизда бу борада ўзига хос тажрибага эга умумтаълим мактаблари талайгина.

Фарғона шаҳридаги 40-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаби машғулотларда ахборот технологияларидан самарали фойдалана оладиган ўқитувчилари билан тилга тушган. Бунга 2008 йили мактаб директори ташаббуси билан «АКТдан фойдаланиш: ким энг яхши дарс ишланмаси яратади?» мавзусида шакллантирилган соғлом рақобат муҳити сабаб бўлди. Айтиш жоизки, мактабда компьютер саводхонлиги дарсларини ўтиш

Муассаса бежиз дарс жараёнида АКТдан фойдаланиш бўйича таянч мактаб ҳисобланмайти. Қолаверса, таълим маскани 2011 йили «Энг намунали мактаб сайти» кўрик-танловининг республика босқичида биринчи ўринни эгаллади. Бунда сайт ижодкори, информатика фани ўқитувчиси Егор Семизоровнинг хизматлари катта бўлди. — Педаголаримиз маззуни кенг тушутиришда ахборот-коммуникация технологияларидан унум-

ота-оналар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Математика фани ўқитувчиси Игорь Ян ҳамда рус тили ва адабиёти фани ўқитувчиси Эльмира Салахутдинова 2011-2012 ўқув йилида «АКТ ва илғор педагогик технологиялардан фойдаланиб ўтиладиган дарс ишланмаси» республика кўрик-танловида 3-ўринни қўлга киритди. Бу муваффақият жамоага катта масъулият юклатди. — Танловда иштирок этиб, ҳали жуда кўп ишлашимиз кераклигини англа-

Ta'limda AKT

умрга муҳрланиб қолади. Дарс тақдимида электрон доска ва слайдларни қўллаб, бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдим. Ўқувчиларнинг ўзлаштириш даражаси 15—20 фоизга ошди. Чизмачилик фани ўқитувчиси Анда Салахутдинова, математика ўқитувчиси Зоя Югай, инглиз тили ўқитувчиси Гулнора Худойбердиева ва бошқа фан ўқитувчилари ҳам интернет материалларидан электрон дарс ишланмалари яратишда фойдаланмоқда. Бошлангич синф ўқувчиларининг компьютер саводхонлигини ошириш

МЕҲНАТНИ ЕНГИЛЛАТИБ, САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРАДИ

Педагог ходимларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш кўникмасини ошириш мақсадида Халқ таълими вазирлигининг буйруғига асосан, Сурхондарё вилояти халқ таълими бошқармаси томонидан ташкил этилган қисқа мuddатли ўқув курсларида 173 нафар сараланган информатика фани ўқитувчиси тренер қилиб тайёрланган эди. Улар иштирокида ҳудудлардаги таянч мактабларда ҳам ўқувлар ўтказилиб, ўқитувчиларнинг АКТда ишлаш кўникмаси шакллантирилди. Тингловчилар ҳақидаги маълумотлар вазирлик сайти(www.akt.uzedu.uz)га киритиб берилди. Қисқа мuddатли курсларда иштирок этиб, интернетдаги синов тестларида 70 балдан юқори натижага эришган ўқитувчилар сайтининг махсус сертификатига эга бўлди.

ДАРСЛАРГА ЯНГИЧА МАЗМУН БЕРМОҚДА

ҳамда интернет, «ZiyoNET» ахборот-таълим порталига улашишга биринчилардан бўлиб киришилган эди. Имкониятлардан унумли фойдаланиш туфайли ўқувчиларнинг ўзлаштириш кўрсаткичлари муттадил ошиб бормоқда. Учта компьютер синфи энг сўнги русумдаги 43та компьютер билан таъминланган. Дарс жараёнида ва дарсга тайёргарлик кўришда АКТдан фойдаланиб, мавзуларга тааллуқли янгиликларни олиш учун зарур шарт-шароитлар муҳайё қилинган.

ли фойдаланишга интиломоқда, — дейди мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари Муҳаббат Маткаримова. — Халқ таълими вазирлигининг 2011 йил 23 мартдаги «Умумтаълим мактабларида фаолият кўрсатаётган ўқитувчиларнинг замонавий ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш бўйича малакасини оширишни ташкил этиш тўғрисида»ги буйруғи бу борадаги ишларимизни янада мукамаллаштириш лозимлигини кўрсатди. Шу боис ўқитувчиларнинг билим ва маҳоратини оширишга катта эътибор қаратдик. Айни пайтда машғулотларда АКТдан кенг фойдаланиш бўйича ўқув курслари ўтказаяпмиз.

дим, — дейди Игорь Ян. — Ахборот технологияларининг мавжудлиги яхши. Аммо барча таълим муассасаларида ҳам бу имкониятдан самарали фойдаланилмоқда дейиш қийин. Ахир «ZiyoNET» ва бошқа интернет манбаларидан ўзига хос янгилик топиб, дарснинг қизиқрилигини таъминлаш мумкин. Юз марта эшитгандан бир марта кўрган афзал, дейишарди. Ўқувчи мавзуларни нафақат ўқиб ё эшитиб, балки ўз кўзи билан кўриб ўрганса, хотирасида бир

ҳам ўқитувчилар эътиборида. Бу борада уларнинг нуқтаи назари битта — янги технологиялар ўйин эмас, балки билим майдонини эканини болалар онгига чуқур сингдиришдан иборат. Дарҳақиқат, ҳар бир дарсга ўзига хос ёндашиб, янгича руҳ бериш замон талабидир. Зеро, дарс ўқувчининг келажагини белгиловчи омил бўлгани учун ҳам муқаддас саналади.

Этиборлиси, АКТ имкониятларидан кенг фойдаланилган ҳолда интеграциялашган лугатлар ташкил этилмоқда. Инглиз тили — компьютер, математика — компьютер, рус тили ва адабиёти — компьютер каби дарслар шулар жумласидандир. Ўқитувчилар тузган электрон тестлар болаларни ҳозиржавобликка, билимларни пухта ўзлаштиришга ундаётир.

Барча ўқитувчилар www.uzedu.uz веб-сайтининг «Ўқитувчиларга» руқиндаги ресурслардан самарали фойдаланмоқда. «Ота-оналарга» руқини мунтазам кузатиб, бола тарбиясида ўқитувчилар билан узвий ҳамкорликда ишлаётган

Баҳодиржон ШОКИРОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Норқувват ТўРАЕВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Дарс бериш жараёнида турли ноанъанавий усуллардан фойдаланиш ўқувчи-талабанинг ўзлаштириш самарадорлигини оширади. Қолаверса, унинг фанга бўлган қизиқишини ошириб, янада изланишга ундайди. Айниқса, бу жиҳат амалиёт жараёнида бўлғуси мутахассисларнинг малака ва кўникмасини ҳосил қилишда катта роль ўйнайди.

АМАЛИЁТ ЖАРАЁНИДА

Танишув малакавий ўқув амалиётини самарали ўтказиш бўйича Самарқанд давлат университети умумий физика ва магнетизм кафедраси профессор-ўқитувчилари томонидан эътирофга лойиқ тажриба тўпланган. Жорий йилда ташкил этилган танишув малакавий ўқув амалиётини университетнинг физика факультети талабалари электр ва магнетизм курси бўйича олган билимларини янада мустаҳкамлашди. Амалиёт давомида талабалар соҳанинг электротехника, радиоалоқа принциплари, телевизионнинг физик асослари ва

унинг техникаси, электр ва магнит ўлчаш йўналишлари бўйича малакаларини оширишди. — Жорий йилги амалиётнинг ўзига хос жиҳати шундаки, бу ерда талабанинг мустақил ишлашига асосий эътибор қаратилди, — дейди мазкур кафедра профессори Облокул Кувондиков. — Масалан, телевизорни олайлик. Аввало, унинг қисмлари бир неча бўлакка бўлиниб, ҳар бир бўлакнинг ишлаш принциплари билан талабарлар танишилди. Айниқса, телевизор қутилмаганда ишламай қолган ҳолда қандай қилиб тузатиш кўник-

Oliy ta'lim

иш принциплари билан танишиб, физика кабинети учун зарур деталларни ясаш имкониятига ҳам эга бўлдилар. Таъкидлаш жоиз, факультетнинг иккинчи босқичида таҳсил олаётган юз нафардан ортиқ талабанинг бир вақтнинг ўзида амалиётда иштирок этиши анча мураккаб ҳисобланади. Шунинг учун университет профессор-ўқитувчилари тала-

баларни тўла амалиётга жалб қилиш режасини ишлаб чиқишди. Унга кўра, талабалар бир неча гуруҳларга бўлинган ҳолда ҳафта давомида кетма-кет кунлар кесимида ҳар бир лабораторияда амалиёт ўташди. Масалан: биринчи кун электр ва магнит ўлчашлар лабораториясида бир гуруҳ, иккинчи кун эса ўша гуруҳ электротехниканинг физик асослари лабораториясида, учинчи кун эса теле ва радионинг физик асослари ҳамда электромеханика қурилмаларини ўрганиш лабораториясида ўтказиладиган машғулотларда қатнашилди. — Ўқув амалиётини устозларимиз иштиёқ билан, қизиқарилиш билан олиб боришмоқда, — дейди талаба Завқиддин Арзиев. — Бу эса курсдошлар-

рининг соҳага бўлган қизиқишини янада оширапти. Амалиёт давомида телевизор, антенна ва электромеханик тўлқинларнинг қўлланилиши бўйича топшириқларни бажардик. Шунингдек, электр машиналари, трансформаторлар, уч фазали ток қонунларининг амалиётда қўлланилиши, электромагнетизм қонунларининг электр ва магнит ўлчов асбобларида қўлланилиши бўйича билимларга эга бўлдик. Бундан ташқари, амперметр, вольтметр, ваттметр ва бошқа ўлчов асбоблари тузилиши ва уларнинг ишлаш принциплари ҳамда улардан тўғри фойдаланиш кўникмасини ҳам эгалладик. Беш ҳафтага мўлжалланган малакавий ўқув амалиёти ниҳоятга етди. Яқунда талабаларнинг эгаллаган билимларини ўқитувчилар синовдан ўтказишди. **Ҳақим ЖўРАЕВ.** Самарқанд вилояти.

Бугунги кун талаби ёш авлодга бериладиган таълим-тарбияни келажакка, ижодий кучларни ривожлантиришга, фан-техника тараққийнинг истиқболлиги мувофиқлаштиришни тақозо этмоқда. Шу маънода ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини битираётган кичик мутахассислар нафақат амалдаги техника ва технологияларни, балки келажакда яратиладиган юқори технологияларни қисқа муддатда ўзлаштиришга тайёр бўлишлари талаб этилади. Наманган вилоятидаги Тўрақўрғон қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежи жамоаси ана шу ҳақиқатни чуқур англаган ҳолда фаолият юритиб келаяпти.

Хозир коллежда 114 нафар ўқитувчи, 30 нафар ишлаб чиқариш таълими устаси ва 17 нафар уста-ўргатувчи ўқувчиларга чуқур билим ва тарбия беришда жонқурлик кўрсатиб меҳнат қилмоқда. Шулардан бир нафари фан доктори, бир нафари фан номзоди, бир нафари Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси, 8 нафари ўрта махсус, касб-хунар таълими аълочисидир.

Айтиш жоизки, касб-хунар коллежида 1796 нафар ўқувчи

мизнинг 11та энг намунали коллежида Ўзбекистон — Швейцария «Ўзбекистонда сув хўжалиги соҳасида касбий кўникмаларни ривожлантириш» лойиҳаси фаолият кўрсатая бошлади. Халқаро лойиҳага киритилган Тўрақўрғон қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежида ҳар бир ишга масъулият билан ёндашилди. Коллежда лойиҳа доирасидаги таълим-тарбия ва ташкилий ишларни амалга ошириш учун Швейцария ва Германиялик мутахассислар ва экспертлар, сув хўжали-

меҳнат бозори талабларига мувофиқ малакали кадрлар тайёрлаш муҳим аҳамиятга эга. Кадрлар тайёрлаш тизимининг илмий-педагогик ва усубий асосларини такомиллаштиришдан туриб самарали натижаларга эришиб бўлмади. Ўзбекистон Республикаси Президентини Ислоҳ Каримовнинг 2012 йил 28 май кунини қабул қилинган «Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарориди касб-хунар коллежларида аънавий мактаб таълими услубларидан воз кечиб, чет эл тажрибасини инобатга олган ҳолда янги ўқув режалари ва дастурларни қайтадан ишлаб чиқиш лозимлиги алоҳида таъкидланди. Бунинг учун эса ўқув-дастурий ҳужжатларни замон талабларига мослаштириш, фан ва техника тараққийнинг сўнгги ютуқларига таяниш, иш берувчилар билан биргачи равишда талаб этиётган

Август кенгашлари oldidan

сификаторга, тармоқ таълим стандарти ва тажрибавий ишчи ўқув режасига электргазпайвандчи ихтисослиги киритилиши тақлиф этилди ва бу ихтисослик бўйича янги электротехника ва электроника асослари фани, электргазпайвандлаш ишлари асослари дарси ҳамда электргазпайвандлаш ишлари ўқув амалиёти киритилди. Шунингдек, намунавий ўқув режага киритилган насос ва насос станцияларидан фойдаланиш ва таъмирлаш чилангари ихтисослиги бўйича тегишли ҳужжат олиш учун зарур бўлган насос ва насос станцияларидан фойдаланиш ва таъмирлаш дарси ва ўқув амалиёти жорий этилди. Вилоят йўл ҳаракати хавфсизлиги талабига асосан ўқувчиларга «В» ёки «ВС» тоифали ҳайдовчи ихтисослигини бериш учун ўқитилиши лозим бўлган автомобилларда ташишни ташкил этиш дарси киритилди.

берган 1-курс ўқувчиларини икки ҳафталик (76 соат) ишлаб чиқариш корхоналарида мутахассислик билан танишув амалиётига чиқариш гоёси янги пилот йўналишининг ишчи ўқув режасига ҳам киритилди. Таълим жараёнига татбиқ этилган ушбу янгилик ўқувчилар томонидан катта қизиқиш билан қабул қилинди, таълим-тарбия сифатининг ошишига ижобий таъсир кўрсатди.

Тажрибавий ишчи ўқув режасига яна бир инновацион янгилик сифатида касбга йўналтирилган машғулотлар устунининг киритилганини таъкидлаб ўтиш жоиз. Шунинг баробарида 12та умумтаълим ва 3та умумкасбий фанларнинг йиллик мавзулар режасига 15 фозгача махсус фанлар билан интеграциялашган, касбга йўналтирилган машғулотларнинг мавзулари киритилди ва ўқув қўлланмалари яратилди. Бу янгиликни бошқа касб-хунар коллежларига татбиқ этиш мақсадида коллежда Фарғона водийсининг минтақавий ва вилоят семинар-тренинглари ўтказилди. Қувонарлиси, ўзига хос тажриба алмашув умумтаълим ва махсус фанлар ўқитувчиларининг ҳамкорликдаги фаолиятига замин яратди.

Айни пайтда вилоятда лойиҳа доирасида ташкил этилган Минтақавий касбий тайёргарлик марказида олиб борилаётган ижобий ишлар ҳақида илиқ фикрлар билдириляпти. Гап шундаки, марказ ўқув курсларида ёшлар қўшимча касб-хунарга ўргатилмоқда, уларни ихтисосликка қайта тайёрлаш ва малакаларини ошириш ишлари амалга оширилмоқда. Асосийси, машғулотлар замонавий компьютерлар, жиҳозлар, асбоб-ускуналар, техник воситалар, тренажёрлар билан таъминланган коллежнинг ўқув-лаборатория хоналари, устахоналар ва компьютер графикаси хонасида ўтиляпти.

Бир сўз билан айтганда, касб-хунар коллежида фаолият кўрсатаётган Ўзбекистон — Швейцария «Ўзбекистонда сув хўжалиги соҳасида касбий кўникмаларни ривожлантириш» лойиҳаси мутахассислари ва лойиҳанинг ишчи гуруҳи аъзолари ҳамда ўқув масканининг аҳил жамоаси томонидан амалга ошириляётган савий-ҳаракатлар ёшларнинг замонавий андозадаги таълим олишига имконият яратиб, ўқув юртида таълим-тарбия сифати ва самардорлигининг юксалишига ижобий таъсир кўрсатаётир.

Хусайн ШАГИАХМЕДОВ,
Ўзбекистон
Республикасида хизмат
кўрсатган ёшлар
мураббийси

ҲАМКОРЛИКДАГИ ФАОЛИЯТ

қишлоқ хўжалиги машина ва жиҳозларига техник хизмат кўрсатиш механизми, гидромелиоратив машина ва жиҳозларидан фойдаланиш ва техник хизмат кўрсатиш механизми, қишлоқ хўжалигини электрлаштириш ва автоматлаштириш техник электриги, автомобилларга техник хизмат кўрсатиш бўйича техник-механик бухгалтер, молиячи касблари бўйича тахсил олишяпти.

Ўқув масканида замонавий жиҳозлар билан таъминланган 65та ўқув хонаси, 25 мингдан зиёд китоб фондига эга ҳамда интернет тармоғига ulangан ахборот-ресурс маркази, спорт мажмуаси ва ишлаб чиқариш комплекси ўқувчилар ихтиёрида.

Хунар масканида Иқтидорли ўқувчилар билан ишлаш маркази ҳам фаолият кўрсатмоқда. Коллеж ўқувчилари шу каби имкониятлардан унумли фойдаланиб, туман, вилоят ва республика миқёсидаги танловларда, мусобақаларда, олимпиадаларда яхши натижаларга эришмоқда. Фан олимпиадалари республика босқичининг чизмачилик бўйича голиблари Абдумажид Абдиев ҳамда Достон Баходиржон ўғли хозир Тошкент архитектура-қурилиш институтида таълим олаётир. Ўзбекистон — Швейцария «Касбий кўникмаларни ривожлантириш» лойиҳаси доирасидаги Фарғона водийси касб-хунар коллежларининг минтақавий фан олимпиадаларида инглиз тили бўйича биринчи ўринни эгаллаган Улуғбек Бойбобоев хозир Сингапур менежментни ривожлантириш институтида ўқимокда. Қисқаси, ҳар йили таълим муассасасининг 15-20 нафар иқтидорли ёшлари ўз соҳалари бўйича турли олий ўқув юртларига ўқишга қираяпти.

Биласиз, 2011-2012 ўқув йилидан бошлаб республика-

таълим-тарбия сифати ва самардорлиги юксалишига ижобий таъсир кўрсатаётир

нинг иш берувчи корхоналари раҳбарлари ва мутахассислари, коллежнинг масъул раҳбарлари, тажрибали махсус фан ўқитувчилари ва ишлаб чиқариш таълими усталари тақлиф этилди ва ишчи гуруҳи таркиби тузилди.

Лойиҳа фаолиятини бошқарувчи ишчи гуруҳ аъзолари томонидан танланган таълим йўналиши бўйича туман, вилоятдаги қишлоқ ва сув хўжалиги корхоналари ва ташкилотлари — Наманган вилояти Норин-Сирдарё ирригация тизимлари ҳавза бошқармаси ва унинг «Гидромелиорация» отряди, Норин-Наманган тизимлари бошқармаси ва унинг Тўрақўрғон бўлими, Наманган вилояти насос станцияси, энергетика ва алоқа бошқармаси ва унинг туман бўлими, Тўрақўрғон тумани машина-трактор парки очик акциядорлик жамияти, туман «Агротехсервис» масъулият чекланган жамияти, «Тўрақўрғон-Гидравлика» кичик корхонаси ҳамда «Ғайрат-1» насос станцияси билан алоқалар ўрнатилди. Уларнинг фаолияти ўрганиб чиқилди ва танланган касб бўйича битирувчиларга бўлган эҳтиёж аниқланди, коллеж битирувчилари эгаллаши лозим бўлган билим, кўникма ва малакаларга талаблар тўғрисидаги маълумотлар тўпланди ва ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйиш бўйича шартномалар имзоланди. Тажриба тариқасида 2011-2012 ўқув йилида лойиҳа доирасидаги гидромелиоратив машина ва жиҳозлардан фойдаланиш ва техник хизмат кўрсатиш механизми касби бўйича пилот гуруҳига 30 нафар ўқувчи қабул қилинди.

Хозирги замон шароитида

касбий билим, кўникма ва малакаларга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Мазкур қарор талабларидан келиб чиққан ҳолда лойиҳанинг коллеждаги ишчи гуруҳи аъзолари янги фаолият кўрсата бошлаган гидромелиоратив машина ва жиҳозлардан фойдаланиш ва техник хизмат кўрсатиш механизми мутахассислиги таълим йўналишининг асосий меъёрий ҳужжатлари билан танишиб чиқилди, амалдаги мавжуд тармоқ таълим стандарти, намунавий ўқув режаси ва амалдаги дастурларни пухта ўрганишди, бу ҳужжатлар бўйича иш берувчи ҳамкор корхоналарнинг раҳбарлари ва мутахассисларининг фикр-мулоҳазаларини таҳлил этишди.

Иш берувчи корхоналарнинг талаб ва тақлифларига асосан лойиҳа доирасидаги тармоқ стандарти, тажрибавий ишчи ўқув режаси ва ўқув дастурларини ишлаб чиқиш бўйича Тошкент ирригация ва мелиорация институти, Тошкент тўқимачилик ва енгил саноати институти, Андижон қишлоқ хўжалиги институтининг «Мелиорация ва гидротехник иншоотлар» ҳамда «Трактор ва автомобиллар» кафедралари, Наманган муҳандислик-педагогика институтининг бешта кафедраси профессор-ўқитувчилари ҳамда Марҳамат қишлоқ ва сув хўжалиги касб-хунар коллежнинг мутахассислари билан алоқа ўрнатилиб, ҳамкорликда иш олиб борилди.

Ҳамкорлик натижасида ишчи гуруҳи томонидан амалдаги мавжуд тармоқ таълим стандартига ва намунавий ўқув режасига айрим ўзгаришлар киритилди. Иш берувчи корхоналарнинг талабига асосан клас-

Иш берувчи корхоналар ва ташкилотларнинг мутахассислари ва олий ўқув юртларининг профессор-ўқитувчилари билан ҳамкорликда гидромелиоратив машиналар ва жиҳозлардан фойдаланиш ва техник хизмат кўрсатиш механизми мутахассислиги бўйича 14та фан дастури янгидан яратилди, 10та умумкасбий ва махсус фанлар, ўқув ва ишлаб чиқариш амалиётлари бўйича дастурлар хозирги замон талабларига мослаштириб, қайтадан тузиб чиқилди.

Замонавий касб-хунар коллежларида ташкил этиладиган амалий машғулотлар мутахассисларни тайёрлаш жараёнининг муҳим элементларидан бири ҳисобланади. Шу сабабли ҳам ўқувчиларнинг касбий кўникмаларини ошириб, уларнинг амалий малакаларининг ривожлантирилишига алоҳида эътибор бериш лозим. Касбий тайёргарликка қўйилган замонавий талаблар умумий ва касбий билим, кўникма ва малакаларнинг яхлит тизимини шакллантиришни тақозо этмоқда. Лойиҳа мутахассислар томонидан аввалги босқичда ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимига тажриба сифатида киритилиб, яхши самара

ТАҲРИРИЯТДАН: кўриниб турибдики, Тўрақўрғон қишлоқ хўжалиги касб-хунар коллежида ўғил-қизларга ҳам билим, ҳам касб-хунар ўргатиш юзасидан етарлича тажриба тўпланган. Мазкур тажриба моҳиятини бошқа ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари вакиллари ҳам етказиш, мамлакат миқёсида омаллаштириш чора-тадбирлари қўрилса, яқинлашиб келаётган август кенгашлари йиғилишлари айнан шу масканда ўтказилса, барчага бирдек фойдали бўлиши шубҳасиз. Бунинг ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази мутасаддилари инобатга олади, деб ишонамиз.

ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ҚОИДАЛАРИ

Боғчага олиб бориш ва уйга қайтишда икки ўғлимнинг қўлидан ушлаб, йўлдан ўтаётганда чалғимаслик, гапирмасдан юриш керак, деганимча серкаторов кўчадан олиб ўтардим. Охирги пайтлари ўрта гуруҳда тарбияланаётган ўғлим йўл ҳаракатига оид содда тушунчаларни айта бошлади. Светофорнинг қайси ранги қандай буйруқ бажаришини билганидан мағрурланарди, ўзини гўё катталардек ҳис қиларди. Шундан сўнг ҳар куни йўл-йўлакай кичик йўловчиларга йўл ҳаракати қоидаларини тушунтиришга киришдим. Бу ёшдаги бола маълумотни энгил ва тез қабул қилишига гувоҳ бўлдим. Шундай экан, мактабгача таълим муассасаларида болаларга неча ёшдан ва қайси асосларга кўра йўл ҳаракати қоидалари ўргатилади?

Мактабгача ёшдаги болаларни ҳаётга тайёрлаш, уларда мустақилликни шакллантириш мақсадида Мактабгача муассасалар ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш республика ўқув-методика маркази томонидан «Ҳаёт хавфсизлиги асослари» дастури яратилиб, амалиётга таъбиқ этилган. Унга йўналишни қамраб олган дастурда тарбияланувчиларга йўл ҳаракати қоидаларини ўргатиш ҳам белгиланди. Марказ директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбасари Зулфия Раҳимова жараёнда қандай таълимий ва ташкилий хизматларга эътибор қаратиш лозимлиги ҳусусида маълумот берди:

— Мактабгача таълим муассасаларида 4 ёшдан, яъни ўрта гуруҳлардан йўл ҳаракати қоидаларини ўргатиш маъқул. Ҳар бир гуруҳ хонасининг кўринадиган жойида тегишли расмлар билан безатилган йўл ҳаракати қоидалари бурчаги ташкил этилиши лозим. Тарбиячи қоидаларини болаларга шунчаки ёд олдирмасдан, мустақил ҳаракатлаштириш маданиятини шакллантириши зарур. Бунда тасвир этилган дастурдаги етти мавзуни режа

МТМда қандай ўргатилади?

бўйича ўтишдан ташқари, ҳар бир қулай имкониятдан (масалан, сайр, ўйин давомида) самарали фойдаланиш мумкин. Йўл ҳаракати қоидаларини фаёлларга боғлаб ўргатиш ҳам яхши натижа беради. Сабаби, мавсумлар алмашганда транспорт воситаларининг ҳаракатларида ҳам ўзгаришлар кузатилади. Машгулотларда ҳеч бир усулга иккинчи даражали деб қарамаслик керак. Ҳикоя қилиб бериш ва ўйин, сюжетли расмлар ва ролли ўйинлар, расм чизиш ва викториналар, китоб ўқиб бериш ва саёҳат — буларнинг барчаси болаларда йўл ҳаракати хавфсизлиги кўникмасини шакллантиришга хизмат қилади.

Мавзу юзасидан амалга оширилаётган ишлар билан танишиш мақсадида Юнособод туманидаги 97-«Олтин баликча» мактабгача таълим муассасаси фаолиятини кузатдик. Болалар рўҳиятига мос ҳолда ишланиб, деворларга

илинган «Эҳтиёт бўлинг, машина!», «Йўл ҳаракати белгиларини биласизми?», «Пиёда — умринг бўлсин зиёда» плакат ва стендлари эътиборни тортади. Катта гуруҳ тарбиячиси Розия Алиева болалар билан уй—боғча—уй йўналиши чизмасини чиздириб, йиғма жилд тайёрлаётган экан. Расмлар танловида болалар тасавури билан ифода этилган йўл белгилари, светофор, машиналар сурати шеър, ашула ва топшиқлар орқали изоҳлангани уларда йўл воситалари ҳақидаги тушунчалар яхши шаклланишини тасдиқлади.

Тайёрлов гуруҳида Ольга Гильязова ўтган «Йўл ҳаракати белгилари шахрига саёҳат» номли очик машгулотда болалар ҳақиқий пиёда, ҳайдовчи билан ҳаракат хавфсизлиги назоратчисига айланишди. Дастлаб йўл белгилари билан жиҳозланган шахарча йўлакчаларида пиёда саёҳатга чиқишди. Пиёдалар йўлнинг қайси қисмидан

юриши кераклигини айтишгач, «Кувноқ йўловчилар» машини бажаришди. «Йўловчиларни таши» мусобақасида эса икки гуруҳга бўлиниб, автобусдан у бекатдан бу бекатга боргунарлича мавзуга доир саволларга жавоб беришди. Сўнгра рангли қозғондан светофор чирокларини ясади. Бунда тезлик, тўғрилиқ, сифатлилик талаб қилинди. «Автомобиль, пиёдалар ва светофор» ўйинида эса йўл ҳаракати қоидаларини билишларини амалда исботлашди. Машгулотнинг «Йўл белгиларини номла» қисмида бола котокни бирор белгига отади ва унинг номи, вазифасини айтади. Энг охири «Светофор» кўшигини куйлаб, рақсга тушган болалар саёҳатдан мамнун бўлиб шахарчани шахдам қадамлар билан тарк этишди.

Ушбу машгулотда нутқ ўстириш, тасвирий санъат, атроф-олам билан таништириш,

бадий адабиёт йўналишларининг интеграциялашган кўринишини кузатдик.

— Йилдан-йилга транспорт ҳаракатининг жадаллашуви ортиб бораёпти, — дейди муассаса мудираси Феруза Рўзматова. — Бу эса бизнинг олдимизга мактабгача ёшдаги болаларни йўл ҳаракатининг саводли ҳамда интизомли иштирокчиси қилиб тарбиялаш вазифасини қўяди. Машгулотларда ҳайдовчи ва йўловчилар билиши керак бўлган содда қоидалар, велосипедда юриш, транспортда ўзини қандай тутиш ҳақида тушунча берилди. Уйғунлашган тарзда тушунтирилса, болалар маълумотларни осон ўзлаштиради.

Йўл ҳаракати қоидаларини тушунтиришда кичик йўловчиларнинг психологик ҳолатини ҳам инобатга олиш лозим. Бу ҳақда пойтахтимиздаги 97-МТМ психологи Гулсара Жалолова тўхталиб ўтди:

— Болаларни транспорт воситаларига боғлиқ ҳалокатли вазиятлар билан чўчитмаслик зарур. Бу уларда қўрқув ҳиссини уйғотади. Аксинча, ота-оналар ҳам, тарбиячилар ҳам йўл интизоми бўйича шахсий намуна бўлиши зарур. Олайлик, бола билан юрганда гарчи йўлда машиналар бўлмаса-да, кўчани пиёдалар ўтиш жойидан кесиб ўтган маъқул. Чунки кичкинтойлар катталарга тақдир қилишга уринади.

Ҳаёт шунини кўрсатмоқдаки, болаларга йўл қоидаларини мактабгача таълим муассасаларини амалда исботлашди. Машгулотнинг «Йўл белгиларини номла» қисмида бола котокни бирор белгига отади ва унинг номи, вазифасини айтади. Энг охири «Светофор» кўшигини куйлаб, рақсга тушган болалар саёҳатдан мамнун бўлиб шахарчани шахдам қадамлар билан тарк этишди.

Ушбу машгулотда нутқ ўстириш, тасвирий санъат, атроф-олам билан таништириш,

Насиба ЭРХОНОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

ҚИШЛОҚ БОҒЧАСИДА ТАДБИРКОРЛИК

Қашқадарёнинг Эскибўғ қишлоғида 21-«Зилола» мактабгача таълим муассасаси ҳақида гап кетганда ота-оналар уни меҳр билан тилга олади. Сир эмас, қишлоқ шароитида фарзанди бағрида бўлишини истаб, кўпчилик боғчага беравермайди. Демак, бундай МТМда раҳбарлик қилиш ўзгача ташаббускорлик ва тадбиркорликни талаб этади. Чунки ота-оналар билан дўстона ҳамкорлик ўрнатилмаса, болалар сони ўз-ўзидан камайиб кетади.

— Муассасамизда болалар қамрови доимий юқори бўлишига сабаб, аввало, тарбиячиларимизнинг ўз устида тинимсиз ишлаш бўлса, иккинчидан, ота-оналар билан яқиндан ҳамкорлигимиздир, — дейди боғча мудираси Е.Аминова. — Тарбиячилар жонқуяр бўлса-ю, аҳоли бундан беҳабар қолса, ҳеч ким боғча эшигини ҳатлаб ўтмайди. Кези келганда уйма-уй юриб, боғча борадиган боланинг ютуқлари ҳақида ота-оналар билан суҳбатлашман. Яширмайман, фарзандини етаклаб келган ота-оналар қошига худди харидорини кутаётган сотувчи каби

болалар қамрови ошишига сабаб бўлаяпти

югуриб чиқаман. Улар бажарган ишларимизни ва эришган натижаларимизни кўрсатганимдан кейингина «талабгор»га айланишади.

Ҳақиқатан ҳам, ота-оналар ҳар бир тадбирга жалб этилиши боис таълимий жараёндан ҳам яхши хабардор экан. Қишлоқ ахлини фарзанд ва набиралари ютуғидан баҳраманд этиш учун ҳар ой «Очиқ эшиклар» кунини ташкил қилинади. Истаган киши таълимий, тарбиявий жараённи кузатиши мумкин. Болалар тоомносасидан тортиб, ётоқхонасидаги шариотлардан хабардор бўлганлар дилбандларини ҳеч иккиланмасдан шу боғчага етаклаб келишади.

— Кичкинтойли ёдлаётган шеър, ўрганаётган янги маълумотларида ота-оналарнинг ҳам кўмаги бўлиши зарур, — дейди «Бола кўз ўнгига дунё намоён» мавзусидаги машгулот ишланмаси вилоят бўйича оммалаштирилган тарбиячи Гулноз Аралова. — Шундагина ўлим ё қизим боғчага шунчаки бориб келаяпти-да, деган нотўғри фикр ўзга-

ради. Аксинча, ҳар куни фарзандидан нима ўрганишини суриштиришга одатланишади. Тажрибамдан келиб чиқиб айтадиган бўлсам, ота-оналар байрам эрталиклари ва очик машгулотларда бевосита иштирок этиб, менга ёрдам беради. Масалан, болалар ижро этишга қўйналадиган сахна кўринишларини улар билан биргаликда бажарамиз. Катталар янгиликларни ўрганишда кичкинтойларга шахсий намуна кўрсатишади.

Муассасанинг 7та гуруҳида тарбияланаётган 160 нафар боланинг ота-оналари учун анкета дафтари ташкил қилинган. Улар ойлик ҳисобот сифатида ўғил-қизининг эришган ютуқларини, учраётган камчиликларни, боғча опанинг муносабатини қайд қилиб боради. Ҳар ой қайдлар йиғилиб, тарбиячилар рейтингини чиқарилади. Албатта, ҳеч бир педагог кўрсаткичлари пасайишини хохламайди ва бунинг учун ҳаракат қилади.

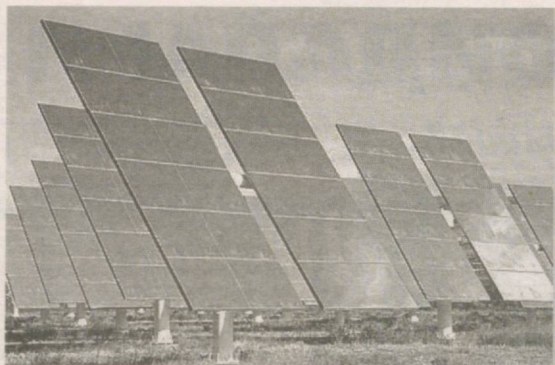
Фарзанди тайёрлов гуруҳига қатнаётган Назира Махмудова шундай дейди:

— Боғчада санъат, қурилиш, пазандачилик, сахналаштириш, адабиёт, математика, ўйинлар, мусиқа, қум ва сув каби фаоллик марказлари ташкил этилган. Иложи борича уй муҳитига яқинлаштирилган шариот яратилган. Тасвирий санъат ва мусиқа хоналаридаги машгулотларда ҳам болалар эркин қўйилади. Олайлик, кимгадир қизил, кимгадир қора ранг ёқди. Биров стол-стулда ўтириб сурат чизса, кимдир гиламда ётиб ишлашни хуш кўради. Боғчада болалар ва тарбиячилар ясаган ўйинчоқлар асосидаги машгулотлар ҳам гоёта қизиқарли ўтади. Уларда иштирок этиб, ўзингизни эртаклар оламида ҳис қиласиз.

Қишлоқ боғчасида ишлашнинг ўзига хос қийинчиликларини энгиш йўллари тоғлан жамоани том маънода тадбиркор дейиш мумкин. Ҳам томорқадан қўшимча маблағ топиб, муассаса шариотини яхшилаётган, ҳам ота-оналар ишончини қозониб, болалар сонини кўпайтираётган ходимлар шундай таърифга лойиқ.

Ўктам МЕЙЛИЕВ,
«Ma'rifat» муҳбири

Sharh

Жаҳон энергетика кенгаши ва Жаҳон энергетика агентлиги мутахассисларининг ҳисоб-китобларига кўра, бугун инсониятнинг энергия манбаларига бўлган эҳтиёжини қондириш учун йилга тахминан 10 миллиард тонна маълум турдаги ёқилгини сарфлаш талаб этилади. Айни пайтда бугун дунё микёсидаги мавжуд кўмир ресурслари инсониятга яна 200, нефть 40-50, табиий газ 50-60, ядро энергияси эса 40 йилга етади, деган тахминлар ҳам бор. Кўёш қуввати бўлса тахминан 5 миллиард йилга етиши таъкидланмоқда. Шу боис қайта тикланадиган қувват манбалари — кўёш, шамол, денгиз тўлқинлари, биомассалар ва бошқалардан фойдаланиш тобора долзарб аҳамият касб этмоқда.

МУҚОБИЛ ЭНЕРГИЯ МАНБАИ

Бунда айниқса гелиоэнергетика катта эътиборни тортмоқда. Бу бежиз эмас, албатта. Агар Кўёшдан сайёрамизга узатиладиган қувватни маълум ёқилги турига айланттирадиган бўлсак, у ҳолда мазкур рақам йилга 100 триллион тонна бўлиб, бу ўз навбатида, бугунги кунда талаб этиладиган энергия микдоридан ўн минг баробар катта, дегани экан.

Муқобил турдаги қувват манбалари ичида энг кўп тадқиқ қилинган ва фойдаланиш нуқтаи назаридан ҳам қулай, ҳам самаралиси кўёш энергияси-гелиоэнергетика, дея таъкидлашмоқда мутахассислар. Умуман олганда, кўёш батареялари асосида қувват олиш, яъни гелиоэнергетика соҳаси кўёш энергияси асосида электр ёки иссиқлик қувватини ҳосил қилиш ҳисобланиб, у ноъанавий энергетиканинг энг истиқболли йўлларидандир. Тахминларга кўра, 2020 йилга келиб гелиоэнергетика дунё микёсидаги энергиянинг 5-25 фоизини ташкил этади.

Гелиоэнергетиканинг икки асосий тури мавжуд: физик ва биологик. Физик усулда кўёш энергияси кўёш коллекторлари, яримўтказкичлардаги кўёш элементларида йиғилади ёки кўзгулар тизими орқали концентратланади. Кўёш элементлари (фото-электр ўзгартиригичлар) космик қурилмаларда ҳам кенг қўлланилади. Лекин бу турдаги қувват кўёш электр станциялари (ҚЭС) қувуридаги мойни иситиб берадиган кўзгулар тизимидан фойдаланган ҳолда янада тежамлироқ ҳосил бўлар экан. Кўёш электр станцияларида ҳосил қилинадиган энергия фото-электр ўзгартиригичлар ёрдамида олинадиган қувватдан 5-7 баробар арзон тушади, дея таъкидлашмоқда Европа илмий-тадқиқотчилик маркази илмий ходимлари.

Айтиш кераки, ҚЭСни барпо этиш учун бошқа турдаги станцияларга нисбатан катта микдорда — 10-12 баробар кўпроқ металл ва 50-70 фоизга ортиқроқ цемент талаб этилади. Кўёш станциялари катта-катта майдонларни эгаллагани боис уларни саҳрода қуриш мақсада мувофиқ. Айни пайтда бу харажатлар ўзини оқлатиши ҳам эътиборга лойиқ. Масалан, АКШнинг Лос-Анжелес шаҳридан жануброқда қуввати 80 МВт станция барпо этилган бўлиб, унинг қурилишига кетган маблағлар қисқа муддат ичида ўзини оқлаб, бу ерда олиннадиган энергия АЭСга нисбатан 1,3 баробар арзонлиги билан аҳамиятга молик.

Гелиоэнергетиканинг биологик варианты ўсимликлар(одатда ёғоч) органик моддада фотосинтез жараёнида тўпланган кўёш энергиясини назарда тутаяди, дейилади «ФизОрг» манбасида. Бунда ўсимлик массасини ёққанда ажраладиган

бу борада сахий Кўёшга тенг келадигани топиламапти

углерод диоксида (карбонат ангидрид гази) микдори ўсимликлар томонидан «истеъмол» қилинадиган кўрсаткичга тенг экан. Маълумотларга кўра, Австралияда яқин йилларда ёғочни ёқиш орқали мамлакат учун зарур энергиянинг учдан бир қисми олиниши режалаштирилмоқда. Айнан шу мақсадда Буюк Британияда қишлоқ хўжалиги учун яроқсиз 1 миллион гектар майдонга дарахт экиш кўзда тутилган. Одатда бунинг учун терак каби тез ўсадиган, 3 йилда баландлиги 4 метр,

Бугунга келиб бошқариладиган термо-ядро синтези масалаларининг ечимлари инсон ҳаёти учун катта аҳамият касб этиши шубҳасиз. Бироқ қувватнинг яна бир манбаи борки, инсоният мавжудлиги бевосита у билан боғлиқ. Бу — Кўёш. Осмон ёриткичининг Ерга жўнатадиган катта микдордаги қуввати бугун дунё электр станциялари томонидан ишлаб чиқариладиган энергиядан ҳам 100 минг баробар кўпроқдир.

Жозеф Алфёров, Нобель мукофоти совриндори.

хияда 1 киловатт кўёш энергияси давлат томонидан оддий электр энергияга нисбатан олти мартаба қimmatга сотиб олинади. Германияда эса давлат кўёш панелларини уйларига ўрнатувчи одамларга мазкур харажатларнинг 70 фоизгача қоплаб бериш билан биргаллик уларнинг эҳтиёжидан ортиб қолган электр энергиясини бозор нарҳидан ҳам анча қimmatга сотиб олади. Аникроғи, кундузи кўёш нурлари кўп бўлиб, уйда энергия кўп ишлаб чиқарилиб, лекин кам сарфланади-

боис, мамлакатда кўёш энергияси учун 100 миллиард доллардан ортиқ инвестиция ажратилиши режалаштирилмоқда.

Бугунга келиб дунёнинг 54та мамлакатда «яшил» тарифлар, яъни қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланиш технологияси учун инвестицияларни жалб этишнинг иқтисодий ва сийсий механизми бўйича қонулар қабул қилинган. Ўзбекистондаги иқлим шароитлари ҳам кўёш энергиясидан йил давомида фойдаланиш имконини яратиб, ахрлик экологик вазиятни яхшилаш ва келажак авлод учун қайта тикланадиган энергия манбаларини сақлаб қўйиш мақсадида ундан кенг-роқ фойдаланиш масъулиятини юклайди.

Жонажон Ўзбекистонимизда ҳар бир квадрат метр майдон юзасига ҳар соатда 800-1000 ватт қувват «ёғилади». Қолаверса, муқобил энергия манбаларини яратиш фақат лаборатория шароитида олиб бориладиган тадқиқотлар асосида амалга оширилади, деган фикрларга ўрин қолмади. Сабаби, мамлакатимизда 2009 йилдан бери кўёш нурларига мослаштирилган фотоэлектрик станциялар, иссиқлик ва ёруғликни ишлаб чиқарувчи бошқа ускуналарни яратиш йўлга қўйилди.

«Ўзбекэнерго» Давлат акциядорлик компанияси маълумотларига кўра, корхона бир неча йиллардан бери Қайта тикланадиган энергия манбаларини ривожлантириш бўйича миллий концепцияни ривожлантириш йўналишида иш олиб бормоқда. Мазкур концепциянинг асосий гоёси кундалик ҳаётга муқобил энергия манбаларини жорий этиш ва уларни замонавий хорижий тажриба асосида кейинги ривожланишни таъминлашдан иборат. Ҳозирга қадар концепцияни амалга таъбиқ этишга қаратилган ишлар доирасида Фарғона, Хоразм, Ташкент вилоятларида кўёш панеллари ўрнатила бошланди ва улар аста-секин талаб даражасидаги қувватни самарали ишлаб чиқаришга мослаштирилмоқда. Жорий йилдан эса панеллар янада кенг-роқ доирада бошқа ҳудудларда ҳам ишга туширилиши кўзда тутилган. Қолаверса, республикамизда ўқув жараёни янада самаралироқ ташкил этиш ҳамда ўқувчиларнинг ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланишида электр энергияси уз-

луқсийлигини таъминлаш мақсадида таълим муассасаларига ҳам кўёш батареяларини ўрнатиш бошлангани қувонарли ҳол. Жумладан, Сурхондарё вилояти Шўрчи туманидаги 5-мактабга Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ҳомийлигида кўёш батареяси ўрнатилиб, янги ўқув йилидан бошлаб ундан қувват оладиган компьютерлардан ўқувчилар узлуқсиз фойдаланиш имконига эга бўлиши. Ишонимизки, мазкур йўналишдаги хайрли ишлар давом этади.

Шунингдек, мамлакатимизда 1999 йилдан бери фаолият юритаётган «MIR SOLAR» МЧЖ Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси қошидаги «Физика — Кўёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси билан биргалликда электр энергиясини ҳосил қилиш ҳамда сув иситишга мўлжалланган мослаштирилган фото-электр станцияларини ишлаб чиқариш, тайёрлаш ва ўрнатиш билан шуғулланади. Ҳозирги кунда корхона қисқа муддатда 15-2000 ватт қувватга эга электр станцияларини ишлаб чиқариш имконига эга. Қолаверса, «MIR SOLAR» турар жой, ишлаб чиқариш бинолари, сув ҳавзалари каби-ларни кўёш нурлари ёрдамида иситиладиган сув билан таъминловчи қурилмаларини ишлаб чиқаришга ҳам ихтисослашган. Аҳамиятлиси, республикадаги турли халқ хўжалиги соҳалари корхоналарида «MIR SOLAR» томонидан ишлаб чиқариладиган фото-электр станциялар ва сув иситиш қурилмалари муваффақиятли қўлланилаётгани уларнинг юқори сифатлилиги, ишончилиги ва Марказий Осиё иқлимига мослашувчанлигидан дарак беради.

Шу ўринда кўёш фото-электр қурилмаси ёки тизими аслида нима эканига батафсилроқ тўхталасан. Таъкидлашмиз, қурилма кўёш модуллари — таянч қурилма ёки уй томига ўрнатиладиган панеллар, аккумулятор батареяси, аккумуляторнинг қуввати микдорини меъёрлаштурувчи регулятор, ўзгарувчан ток босими зарур бўлганда қўлланиладиган инвертор (босим ўзгаришлари ва электр токининг ўчиб қолишидан ҳимоя қилувчи қисм) кабилардан иборат. Одатда фото-электр модулига фойдаланиш ҳам ишончли ва деярли тазолаб талаб этмайди, чунки панеллардаги чанг ва кир ёмғир ҳамда қор билан осонликча ювилиб кетади. Кўёш энергетикаси қатор устуңликларга эга. Хусусан, у экологик жиҳатдан соф, амалда фойдаланишга қулай, ишончли ва узок муддатга ёроқли, хавфсиз осон йўл билан ўрнатилади, қайта йиғилади, табиий таъсирларга чидамли.

Бугун кўёш элементларини ишлаб чиқаришда Ер юзидан энг кўп тарқалган унсурлар ичида ксилороддан кейинги иккинчи ўринда турадиган кремний асосий материал вазифасини ўтайди. Лекин у кўпинча оксидланган ҳолда учрайдиган, батареяларини яратишда талаб этиладиган соф кремний эса дунёнинг атиги бешта давлатида ишлаб чиқарилади. Уни ҳосил қилиш жараёнининг ўзи худда мураккаб ва юқори технология билан боғлиқ бўлиб, айнан шу сабаб кўёш батареялари асосини ташкил этувчи материал — кремний йилдан-йилга унга нисбатан эҳтиёж ортиб бораётгани боис ҳазир бозорида қimmat баҳоланади. Шу боис, кўёш батареяларини истеъмолчиларга етказиб беришда бироз қийинчиликларга дуч келинмоқда. Аммо дунё олимлари бу муаммонинг ҳам оқилона ечимини топиши шубҳасиз.

Наргиза ИБРОҲИМОВА,
«Ma'rifat» мухбири

майдон кўёш панеллари билан жиҳозланади. Дунёда нефть импорт қилувчи мамлакатлар орасида биринчи ўринни эгаллаб турган Саудия Арабистонида ҳам 2032 йилга келиб мамлакат аҳолисининг энергияга эҳтиёжининг учдан бир қисми муқобил турдаги қувват ҳисобига қопланиши режалаштирилмапти. Бу даврга келиб талаб этиладиган қувват микдори 120 Гвтдан ҳам ошиб, кўёш электр станцияларида ҳосил қилинадиган қувват 40 Гвтни ташкил этиши кутилмоқда. Эътиборлиси, кўёш энергияси технологияларини жорий этиш қазиб олинадиган ёқилгиларни ёққанда ажраладиган зарarli чикиндиларни камайтириш билан биргаллик нефть ва газга бўлган эҳтиёжини ҳам пасайтиради. Шу

Ўзбекистон — истеъодлар Ватани. Фикримизнинг исботини ҳар қадамда кўраётимиз, эшитаятимиз. Санъат боғига эндигина қадам қўяётган истеъодлардан бири В. Успенский номидаги республика ихтисослаштирилган мусиқа академик лицейининг III босқич ўқувчиси Искандар Бахтиёрдир.

Искандар ёш истеъодлар учун таъсис этилган «Нихол» мукофоти кўрик-танловининг саралаш босқичида ғолиб бўлди. «Ягонасан, муқаддас Ватан!» республика кўрик-танловида фаол иштирок этиб, фахрли ўринни эгаллади. У танловларда «Энг ёш ва истеъодли иштирокчи» эътирофини олди.

Искандар билан суҳбатлашиб, унинг санъатга меҳри бўлакчилигини сездим. Кўшиқни мўъжизавий бир қудрат деб билади, бугун яратилаётган айрим энгил куй-кўшиқларга танқид кўзи билан қарайди.

жат топшириб кўришини айтгандик. Тўғриси, унинг шифокор бўлишини жуда хоҳлагандим. Ўғлим ўз фикрида қатъий туриб олди. Бир ҳафта қаттиқ тайёрланиб, Успенский номидаги академик лицейга ўқишга кирди. Биз бундан хурсанд бўлиб, унга кўмак бериб келаяпмиз.

Замонавий техника мақсаддан чалғитмасин!

Биламизки, бутун дунё олимлари компьютер ўйин-

Qutlug' ostona

хавфдан ҳимоя қилиш учун ҳарбий мактабларни очишган экан. Мен ҳам шу каби хавф-хатардан сақланиш учун болаларим санъат, адабиётга ошно бўлиб улғайишларини истайдим...

Она-боланинг фикрларини батафсил ёзаман, десам вақтимиз етмай қолади. Оиладаги муҳит Искандарнинг санъат осмонидаги илк парвозларига қанот бўлмоқда. Қахрамонимиз ўзининг илк «Ўзбек халқидирмиз» (Пўлат Мўмин шеъри, Алишер Расулов мусиқаси) кўшигини санъат халқомандларига ҳавола этди. Кўшиқни тинглаб туриб, унинг ўзига хос услубда яратилганлиги, ёш хаваскор кўшиқчи куйлашда энгил йўлни танламаганлигини англадим. Искандар бир йўналишда тўхтаб қолмаслигини айтиди. У рус, инглиз ва италян тилларида ҳам кўшиқ куйлайди. Фортепиано, дутор, доира каби мусиқа асбобларини мукамал ўрганмоқда. Бўш вақтлари спорт билан шуғулланиб, бадий китоблар ўқийди. Хуллас, бир ижодкорга нима керак бўлса, барчасини эгаллаш ниятида.

Санъат — бир қудрат. Кўшиқ орқали киши дилини сониялар ичида равшанлаштириш, сониялар ичида кўшларга кўтариш мумкин. Искандар каби интилувчан, ўз устида ишлашдан эринмайдиган ёшлар, ўйлаймизки, халқ дилидан жой оладиган, халққа маънавий неъмат берадиган кўшиқларни ярата олади!

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
«Ma'rifat» муҳбири

Касб танлаш сири

— Санъат соҳасини танлашим жуда қизиқ бўлган: биз, неваралар бувимга шеър, кўшиқлар айтиб берадик. Хаттоки, бу борада мусобақалашардик ҳам, — дейди қахрамонимиз. — Шу-шу, кўшиқ айтиш мен учун қизиқarli бир машғулотга айланди. Бир куни «Она» кўшигини энг ақин ўртоғимга хиргойи қилиб бердим. У эса, бунни устозимга айтибди. Шундан кейин устозим мен билан алоҳида ишлай бошлади. Мени мактабда ўтказиладиган барча маданий тадбирларга тортиди, ўз устимда ишлашни ўргатди. Санъатга меҳр кўйишим, шу соҳани танлашимда бувим билан ўқитувчимнинг ўрни катта, деб ўйлайман. Халигача қайси касбнинг бошини тутишни билмай юрган дўстларим, синфдош-ўртоқларимга айтман: олдин нимага қизиқшингни обдон ўйлагин, кейин ўзингни синаб кўр. Танлаган касбнинг бўйича тўғаракларга қатнаш, танловларда ўз омадингни

ИНТИЛУВЧАН ИСКАНДАР

сина. Кейин юрагининг ўзи сенга йўл кўрсатади. Бу борада ота-онанг билан ҳам маслаҳат қил. Ўз йўлингни аниқлаб олгач, дадил-дадил қадам ташла!

«Бўладиган бола бошидан маълум», деган нақлда кўп маъно бор. Искандар болалигиданоқ куй-кўшиқ эшитса, тинч турмаган. Эшитган кўшигини дарров ёд олиб, парталарни чертиб, айтиб юрган. Болакайдан «нимадир» чиқишини сезган бувиси уни мусиқа мактабига етаклаб боради. Бу билан чекланмай, машғулотларга қатнашиши, ўқишга қизиқиши, одоб-ахлоқини шахсан ўзи назорат қилади. Искандарнинг айтишича, мусиқа машғулотларига бувисининг ўзи олиб келиб, дарс тугагунча кутиб ўтирган. Уйга етиб боргунча йўл-йўлакай нималарни ўрганганини имтиҳон қилиб борар экан. Ўз неварасининг келажаги учун жон куйдирган бувига ҳар қанча ҳавас қилса, арзийди. Бундай дейишимга

сабаб, ҳозир айрим ота-оналар фарзанди мактабга боргач, унинг тарбияси, ўқишини бутунлай ўқитувчи зиммасига юклайди. Турли тўғаракларга қатнаштирадию, «Боламга ҳамма шароитни яратиб бердим, энди бўлди», деб ўз ҳолига ташлаб қўяди. Холбуки, ҳар бир ота-она ўз фарзанди билан фикрлашиши, нималарни ўрганаётгани билан қизиқиши керак.

— Мен ўғлимнинг кўпроқ ҳуқуқ ёки тиббиёт соҳасини эгаллашини хоҳлагандим, — дейди онаси Гулчехра опа Дўсматова. — Ўзим ёшлар билан ишлашим сабабли, болани ҳеч қачон мажбурламаслик кераклигини билардим. Айниқса, касб танлашда унинг кўнгил истаги, имконияти, қобилиятига таяниш лозим. Тўғрич ўғлимнинг касб танлашини ўзига ташлаб, адашмадим. Ҳозир техника соҳасини пухта ўрганаёпти. Искандарни эса, фикридан қайтишини сўраб, тиббиёт соҳасига ҳуж-

лари ва телефоннинг зарарли оқибатларидан ташвишланмоқда. Искандар билан суҳбатлаша туриб, унинг компьютер ва телефонга муносабати билан ҳам қизиқдим:

— Ҳамма болалар қатори мен ҳам компьютер ўйинларига қизиқиб кўрдим. Лекин ўйинлар ўзига тарта олмади. Кўпроқ кўшиққа меҳр кўйдим. Ота-онам ҳам вақтимни ўйин ўйнашга сарфлашимни истамасди. Замонавий техника биз — ёшларнинг вақтини ўғирляпти, мақсадларидан чалғитаяпти. Тўғри, интернет ҳам, телефон ҳам керак. Фақат улардан фойдаланишда меъёрни билиш лозим, деб ўйлайман.

— Компьютер ўйинларига муккасидан кетиш, «виртуал олам»да яшаш болаларда ақлий ялқовлик, кўз нури-нинг пасайиши, иштаҳасизлик каби касалликларни олиб келади, — суҳбатга қўшилди онаси. — Британияликлар болаларини шу

Воқеа бўлиб ўтган вақт: қадим замон, кўзгу нима эканлиги маълум бўлган кунлар.

Воқеа бўлиб ўтган жой: Сеул бозори. Қишлоқ уйларида бири.

Иштирок этувчилар: деҳқон, деҳқоннинг хотини, отаси, онаси, дўкон сотувчиси.

(Бозордаги дўконлардан бири.)

Деҳқон: — Амаки, мана бу думалоқ нарса нима экан? Шу вақтгача биз кўрмаган ғалати нарсага ўхшайди.

Сотувчи: — Ҳа, буми? Жуда ажойиб буюм. У барча нарсани қандай бўлса, шундайлигича кўрсатади. Бунни кўзгу дейишади. Чиндан ҳам жуда қизиқ нарса.

Деҳқон: — Кўзгу дейсизми? Қани, бир кўрай-чи? (Сотувчидан кўзгунини олиб синчковлик билан кузата бошлайди ва бирдан чўчиб тушиб) И-е, бунинг ичида бир одам бор-ку? Бу ким бўлди?

Сотувчи: — У одам сизсиз! Сизнинг юзингиз шундай, кўзгу ўз аксингизни кўрсатапти.

Деҳқон: — Жуда ажойиб нарса экан-ку! Амаки, шу кўзгунинг нархи қанча? Уни сотиб оламан. (Деҳқон кўзгунини сотиб олади.)

Сотувчи: — Кўзгунини жуда авайлаб олиб кетинг, синиб қолиши мумкин.

КЎЗГУ

Деҳқон: — Катта раҳмат. (Деҳқон уйи томон йўл олади.)

II

(Уйнинг ичи.) Деҳқоннинг хотини ширин уйқуда. Хотинининг чиндан ҳам ухлаётганига ишонч ҳосил қилган деҳқон кийим жавонига берки-тиб кўйган кўзгусини кўлига олиб ўз аксини томоша қила бошлайди.

Деҳқон: — Бу, чиндан ҳам, гаройиб нарса экан-да, менинг юзимни кўрсата олар экан. (Ўзига-ўзи кулиб қўяди.)

Хотини: — (Ухлаб ётган хотини бирданга уйғониб кетиб) — Азизим! Сиз ҳозир нимадир қиляпсиз, гапиргандек бўлдингизми? Мени ухляпти деб ўйлагингиз-а? Сиз ҳар куни шу кўлингиздаги нарсага қараб, ўзингизча хурсанд бўлиб ўтирганингиз учун бугун мен ўзимни ухлаганга солиб ётгандим. Ростдан ҳам, кўлингиздаги нима, ўзи? Мен ҳам бир кўрай. (Хотини кўзгунини тортиб олади.)

Деҳқон: — Тегма, мумкинмас! Синиб қолади, эҳтиёт қил!

Хотини: — (Кўзгуга қараб туриб)

И-е, ахир бу ёш қиз-ку? Сиз Сеулга бориб у ердан ёш қиз олиб келиб-сиз-да?! Кейин бунинг ичига яшириб қўйиб, мен йўқ вақтни пойлаб, унга қараб, гаплашиб ўтирган экан-сиз-да? Бу ахир... (Хотини йиғлаганича кўзгунини кўтариб қайнонасининг хонасига югуриб киради.) Ойижон! Мана бунга қаранг! Ўғлингиз ўтган сафар Сеулга борганларида ўзлари билан ёш қизни бошлаб келган экан. Уша қизни мана бунинг ичига яшириб қўйибди. Бир қаранг, ойи!

Қайнона: — Нима? Қани кўрайчи. (Қайнона келиндан кўзгунини олиб кўра бошлайди.) И-е, бу нимаси? Сен кимсан? Буёқча чинчолмайсанми? Ахир, қандай қилиб? Тавба... Бу эримнинг ўйнашига ўхшайди, бу дадангизнинг иши, шекилли. (Қайнона ухлаб ётган эрини уйғотиб) Азизим, қандай кўлингиз борди? Сиз мендан яшириб қари хотинни уйга олиб келдингизми, ҳали? Ким бу? Қачон олиб келдингиз? Тез жавоб беринг!

Қайнона: — Нима? Мен ўйнаш

олиб келдим?! Қани, бир кўрай-чи. (Қайнона кўзгуга қарайди.) Йў-ўқ! Азизам, бу бир қари чол эмасми? Сен қачондан бери менга билдирман бу чол билан учрашяпсан? Ким бўлди бу?

Келин: — Нималар деяпсиз, дадажон, ундай эмас. Унинг ичида хунук бир ёш қиз бор эди.

Қайнона: — Ёш қиз дейсизми? Йўғ-... Бегона қари аёл ҳозиргина менга қараб чинқирди-ку?!

Деҳқон: — Э, нима деяпсизлар, ахир? (Ҳамма бир-бирдан кўзгунини тортиб олишга уринади. Нихоят, кўзгу ерга тушиб синади.) Эсиз, энди кўзгуга қараб бўлмайдиган бўлиб қолди. Шундай нарса синди-я... (афсусланиб) Бу дунёдаги барча нарсани қандай бўлса, шундайлигича кўрсатадиган кўзгу эди! Дадам қарасалар, дадангизнинг юзлари, ойим қарасалар, ойимнинг юзлари, сен қарасанг, сенинг юзинг кўринадиган ноёб нарса эди. Энди синганидан кейин унда ҳеч нарсани кўриб бўлмайдим...

Қайнона: }
Қайнона: }
Келин: }

(Бошларини эгганча) Биз бунини билмай...
Корейс тилидан Мухлиса ФАЙЗ таржимаси.

АСОСИЙ ҒАЛАБАЛАР — ОЛДИНДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Халқимиз, устоз-мураббийлар, мухлислар билдирган ишонччи оқлаб, юзи ёруғ бўлган дзюдочимиз Ришод Собиров 1986 йили Бухоро вилоятидаги Жондор туманига қарашли Бўрибоғи қишлоғида туғилган. Спорт билан 11 ёшдан бошлаб шуғулланади. У аввал Жондор туманидаги 16-умумтаълим мактабидан, сўнгра 1998 йилда Олот туманидаги 7-маҳсус спорт мактаб-интернатидан тахсилни давом эттирди. Илк устози Рустам Тўраев қўли остида бир қатор яққақураш турларини ўрганди, кетма-кет турли беллашувларда қатнашиб, тажриба орттирди, маҳоратини оширди.

Р.Собиров ўқувчилик чоғидаёқ келажак учун муҳим тамал тошини қўяди. У Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтига имтиёзли тарзда қабул қилинди. Олий ўқув юртида уни халқаро миқёсдаги мусобақаларга тажрибали мураббийлар Фурқат Солиев ва Борис Григорьев тайёрлади.

Ришод курашнинг дастлабки сирлари билан танишган, талабалар ўртасидаги Универсиада спорт ўйинларида

зафар кучиб, мавжуд билимларини бойитган, ўзини янада улкан ғалабаларга чоғлаган бўлса, халқаро турнирларда чинакам профессионал спортчи тарзида намоён бўлди.

Қисқаси, бугун ёшу қари — барча юртдошимиз Ришодни жуда яхши билди, болалар, ота-оналар унга ҳавас қилади. Унинг бундай юксак муваффақиятга эришишида оила аъзолари, мактабда илк бор спортга меҳр уйғотган ўқитувчиларнинг ҳиссаси катта экани эса намуна қилиб кўрсатишга арзирли ҳолдир.

Шунингдек, жорий йилги мусобақаларда фаол қатнашиб, ҳам тажриба, ҳам рейтинг очколарини тўплаётган теннисчимиз Денис Истомин (Истомин ҳам Универсиада спорт ўйинлари қолиби) олимпиада ўйинларини омадли бошлади. У дастлаб испаниялик номдор теннисчи Фернандо Вердаскони 6:4, 7:6 ҳисобида, сўнг люксембурглик Гиллес Мюллерни 7:6, 6:7, 7:5 ҳисобида енгди. Уйин шу қадар тенг курашлар остида кечдики, натижада мухлислар ким ғалаба қозонишини матч якунигача

тахмин ҳам қилишолмади. Ажойиб ғалабани қўлга киритган Д.Истомин галдаги турда дунёнинг энг кучли ракеткачиси — швейцариялик Рожер Федерерга қарши кортга чиқади. Қийин ўтиши кутилаётган бу баҳсда ҳам ҳамюртимизга омад тилаймиз.

Хабарингиз бор, кеча уч нафар спортчимиз олимпиада мусобақаларида иштирок этди. Дастлаб оғир атлетика бўйича Баҳром Мендибоев 69 кг. вазн тоифасида ўз имкониятларини синади.

London-2012

Ундан кейин гилламга чиққан дзюдочимиз Яҳё Имомов 81 кг. вазн тоифасида жанубий корейлик Ким Жа Бумга кичик ҳисобда имкониятни бой берди. Бир кун олдин ўтказилган баҳсларда унинг ҳамкасблари — Мирзохид Фармонов ҳамда Наврўз Жўрақобулов Лондон сафарини тугатди...

Бокс бўйича кечган мусобақаларда 64 кг. вазн тоифасида рингга кўтарилган ёш умидли чарм қўлқоп соҳиби Ўқтамжон Раҳмонов 1/16 финалда эквадорлик Андерсон Мина Рожасга қаршилик кўрсатди.

Эслатиб ўтамиз, «В» тоифасидаги сузувчилар ўртасида кечган квалификация баҳсларида ёш сузувчимиз Раъноҳон Амонова кучли тўртликдан ўрин олди. Бироқ мазкур натижа мусобақаларни давом эттириш учун камлик қилди. Боксчиларимиздан Аббос Атоев илк баҳсни ўз фойдасига ҳал қилган бўлса, Элшод Расулов ва Жасурбек Латипов рейтинг юқори бўлгани учун жангга нимчорак финалдан киришди. Аммо Фазлиддин Ғойибназаров чорак финал «йўли»да, яна бир боксчимиз Орзубек Шойимов эса бироз аввалроқ Олимпиада билан хайрлашди. Оғир атлетика бўйича юртимиз шарафини ҳимоя қилган Руслан Макаров учун ҳам олимпиада «эшиги» ёпилди...

Бугун халқаро тоифадаги ҳакам Раъшан Эрматов ва унинг бригадаси «В» гуруҳидан ўрин олган Мексика ва Швейцария олимпия терма жамоалари ўртасидаги учрашуви бошқариб бориши белгиланган. Қизиқарли матч Тошкент вақти билан 21:00да бошланади.

Соҳиджон ХОЛОВ

реклама * Эълонлар * реклама

2012-2013 ўқув йили учун умумтаълим мактабларининг 2-, 3-синф ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилган 1-ЯН-MRT-2012-рақамли Тендер савдоларида ғолиб бўлган наشريётлар рўйхати

ҲАЛОЛЛИК — РИВОЖЛАНИШ ОМИЛИ

ёш футболчилар турнирида шу мезонга амал қилинди

Янгиер шаҳрида Футбол бўйича ихтисослаштирилган давлат мактаб-интернатлари жамоалари ўртасида ўтказилган республика мусобақасининг финал босқичи якунланди. «А» ва «В» гуруҳига бўлиниб тўп сурган 12 жамоа орасидан ягона ғолиб номига ойдинлик киритилди.

Ярим финал йўлланмасини «А» гуруҳидан Янгиер ва Тошкент шаҳри жамоалари қўлга киритган бўлса, бундай муваффақиятга «В» гуруҳидан Наманган шаҳри ҳамда Янгийўл жамоалари эришди. Қизгин ва мурасасиз курашларга бой тарзда ўтган баҳсларда финалчилар номи аниқланди. Дастлабки ярим финал матчида янгиерликлар Наманганлик тенгдошларини 2:0 ҳисобида енгган бўлса, иккинчи «дуэл»да Янгийўл жамоаси турнирнинг асосий фаворити дея баҳоланаётган пойтахт жамоасига муносиб қаршилиқ кўрсата олмади — 0:1.

Шу тариқа Наманган шаҳри ва Янгийўл шаҳри жамоалари ўртасида «Гулистон» марказий ўйингоҳида 3-ўрин учун ўйин бўлиб ўтди. Ҳал қилувчи босқич йўлланмаси учун кечган оғир баҳсда толиқиб қолган Тошкент вилояти ёш футболчиларидан омад юз ўғирди ҳамда Наманганлик спортчилар 5:2 ҳисобида зафар кучиб, бронза медалига сазовор бўлишди.

Ниҳоят турнирнинг асосий

лик умидли дарвозабон Йўлдош Маматқулов битта зарбани бартараф этган бўлса, Тошкент шаҳар жамоасининг галдаги вакили ҳам пенальтини аниқ амалга оширолмади ва якунда мезбонлар 4:2 ҳисобида ғалаба қозонишди.

Ғолиб ва совриндорларни тақдирлаш маросимида бир қанча номинациялар ўз эгаларига топширилди. Жумладан, «Энг яхши ҳужумчи» деб янгийўллик Худойкул Маликов, «Энг чиройли гол муаллифи» деб навоийлик Жавоҳир Кўчимов, «Энг ёш иштирокчи» де-

новлик Нодир Бўриев, «Энг моҳир дарвозабон» сифатида Наманганлик Даврон Мансуров топилиган бўлса, жамоавий совринлардан: «Энг тартибли жамоа» номинацияси хиззахликларга, «Ғалабага бўлган ишонч учун» номинацияси шофирконликларга, «Томошабинлар олқишига сазовор жамоа» номинацияси самарқандликларга насиб этди.

Бойжигит АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Суратларда: финал мусобақаси ва тақдирлаш маросимидан лавҳалар.

Фурқат ТОШМАТОВ
олган суратлар.

Лот №	Дарсликлар ва ўқув методик қўлланмаларнинг номлари	Таълим тили	Синфи	Адад (экз.)	Ғолиб наشريётлар номи
1	Ўқиш китоби	ўзбек	2	418 493	«Шарқ» НМАК
	Ўқиш китоби (методика)	ўзбек		16 257	
2	Ўзбек тили	Рус ва қардош тилларда	2	80 221	«Ўзбекистон» НМИУ
	Ўзбек тили (методика)	Рус ва қорақалпоқ		2 450	
3	Математика	ўзбек	2	418 493	«Ўзбекистон» НМИУ
		Рус		53 734	
		қозоқ		6 282	
		қорақалпоқ		10 254	
		тожик		8 159	
		қирғиз		876	
Математика (методика)	туркман	916	«Ўзбекистон» НМИУ		
	ўзбек	16 200			
	рус	1 762			
	қорақалпоқ	675			
5	Ўқиш китоби	ўзбек	3	412 984	«Ўзбекистон» НМИУ
6	Математика	ўзбек	3	412 984	«Шарқ» НМАК
		рус		50 337	
		қозоқ		6 244	
		қорақалпоқ		9 749	
		тожик		8 087	
		қирғиз		862	
Математика методика	туркман	889	«Янгийўл полиграф сервис» МЧЖ		
	ўзбек	16 122			
	рус	1 594			
	қорақалпоқ	714			
7	Одобнома	ўзбек	3	412 984	«Янгийўл полиграф сервис» МЧЖ
		қозоқ		6 244	
		қорақалпоқ		9 749	
		тожик		8 087	
		қирғиз		862	
Одобнома методика	туркман	889	«Янгийўл полиграф сервис» МЧЖ		
	ўзбек	15 777			
	қоралпоқ	713			

ИЛҲОМИМСАН, ЧАМАНЗОР ЮРТИМ!

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Истеъдоднинг рангин дунёси ҳамда гўзал кирралари кизларимизнинг бугун намойиш этилаётган асарларида акс этаётганлигини кўриб кўларимиз қувнайди, — деди жумладан ўз сўзида Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари, Хотин-қизлар қўмитаси раиси Э.Боситхонова. — Бу изланишлари орқали улар гўзал инсоний фазилатларни улуглашга, она-Ватанга бўлган самимий меҳру муҳаббатларини изҳор этишга ҳаракат қилишган.

— Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Бадий академиясини ташкил этиш тўғрисида»ги қароридан, хусусан, тасвирий ва амалий санъат соҳасида ижод қилаётган ёшларни халқимизнинг бой маънавий дунёси, озод ва обод Ватан келажаги олдидаги масъулият, миллий ўзликни англаш гоёларини тараннум этувчи ёрқин асарлар яратишга йўналтириш ва бу борадаги ҳаракатларни рағбатлантириш масаласига алоҳида урғу берилган, — дея қайд этиб ўтди Ўзбекистон Бадий академияси раиси Акмал Нуриддинов. — Бугун кўргазмага тақдим этилган асарларда айнан ана шу руҳ уфуриб турганини кўриб турибмиз. Ва бу иқтидор соҳибаларини қўллаб-қувватлаш масаласига вазирамизнинг ажралмас қисми сифатида қараймиз.

Дарҳақиқат, рангин бўёқларда қоғозга кўчган асарларни тоmosha қилар экансиз, бепойн диёримизнинг фусункор табии, тарихи, бугунги жамоли, меhnatkash халқининг ўй-хаёллари, орзу-армонларига ошно бўласиз. Эътиборимизни оппоқ тулпорларнинг елдек учиб бораётган гаштли лавҳалари тасвири «тутиб», ўз асарларига муҳрлай олган қорақалпоғистонлик Айнур Сапееванинг туркум ижодий ишлари тортиди.

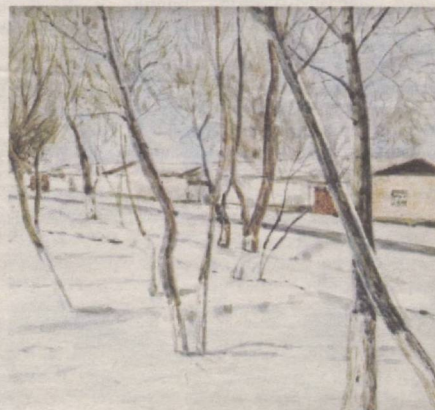
— Мен отларни илк бора тушимда кўрганман, — дейди ҳаяжонини боса олмай Айнур. — Сеҳрли тун. Шаффоф кўлда ой сузиб юрибди. Бирдан отлар дупури эшитилди ва улар сувга ўзларини уришди. Ёлларини силкитганча зумда кўздан гоёиб бўлишди. Улар шундай чиройли, мафтункор эдики... Шу-шу отнинг расмини чиқишни яхши кўраман. Ишларим тўлақонли чиқиши учун отнинг анатомиясига доир илмий манбаларни ҳам ўқиб ўргандим...

Ижодга ана шундай масъулият билан қараган киз 2007 йили Хиндистонда бўлиб ўтган «Шанкар-2007» халқаро болалар расмлари танловида кумуш, 2008 йили Японияда уюштирилган XI болалар расмлари кўргазмасида олтин медал соҳибаси бўлди. Ўтган йиллар давомида қатор республика ва халқаро миқёсидаги тадбирларда фаол иштирок этди.

— Чизгиларимнинг илҳомчиси ана шу чаманзор — Ватаним, она юртимни гулбоғларга айлантираётган меҳнатсевар халқимиз, — дея тадбир ташкилотчиларига миннатдорлик билдирди яна бир мукофот соҳибаси Сурайё Маъмурбоева. — Чунки ана шу бахтли, саодатли мамлакатда тугилиб, барча шароитлар бисёр этилган давлатда камолга етганим ютуқларимга асос бўлган.

Тадбир ўзбек эстрадасининг умидли вакиллари ижросидаги куй-қўшиқларга уланиб кетди.

Ойбуви ОЧИЛОВА
В.ГРАНКИН олган суратлар.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

Ўзбекистон Xalq ta'limi vazirligi, Ўзбекистон Oliy va o'rtta maxsus ta'lim vazirligi, Ўзбекистон Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPIJANOV, Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), "Учитель Узбекистана", Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib), "Учитель Узбекистана", Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
Ўзбекистон Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

9 772010 641009

INDEKS: 149, 150. Г-818.

Tiraj 33220.
Hajmi 4 bosma toboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqdir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rtta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rtta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-59, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Lilya BINASHEVA.

Navbatchi muharrir:
Zohidjon XOLOV.
Navbatchi: SHERALI NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonadan manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

ЎЗА йқун — 20.45
Топшириди — 20.55

ЛЕМУРЛАР ХАВФ ОСТИДА

Табиятни муҳофаза қилиш халқаро уюшмаси мутахассислари томонидан Мадагаскарда бўлиб ўтган конференцияда лемурлар Ер юзидagi энг заиф сутэмизувчилар, дея маълум қилинди. Мазкур тадбир лемурларнинг 103та тури тақдирини муҳокама этиш мақсадида ташкил этилди, дея хабар беради «Франс-Пресс» ахборот агентлиги.

Мадагаскар энг кўп лемурлар яшайдиган ҳудуд ҳисобланади. Шунга қарамай, ушбу жонзотларнинг бошқа умуртқалиларга нисбатан йўқолиб кетиш хавфи катта бўлиб турибди. Конференцияда фақат шу оролда учрайдиган

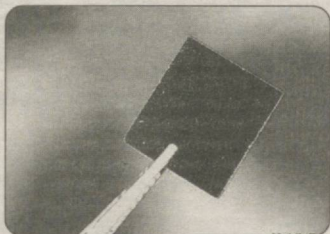
90 фоиз лемурларнинг ахvoli қайта кўриб чиқилди ва улар йўқолиб бораётган турлар сафига қўшиб қўйилди. Тропик ўрмонларнинг камайиб кетиши ва ёввойи ҳайвонлар гўштира талаб кучайиши сабабли 2009 йилдан бери приматлар камайиб бормоқда. Бунинг устига мамлакатдаги нотинч вазият ҳам жонзотларни сақлаб қолишга қаратилган саяё-ҳаракатларнинг самарали бўлишига халал берди.

Маълумот ўрнида айтиш зарур, Мадагаскар глобал миқёсда олганда маймулар тарқалган ҳудуднинг 1 фоизини ташкил этса-да, бу ерда дунёдаги приматларнинг 20 фоизи яшайди. Ҳинд океани ҳавзасида жойлашган мазкур оролда ноёб турлар ҳам мавжуд. Хусусан, Ер юзидagi энг кичик лемур (тана оғирлиги 30 грамм) ва одамсимонлар ичида ягона ҳисобланган кўк кўзли лемур шулар жумласидандир.

ГРАФЕН ҚАЙТА ТИКЛАНИШ ХУСУСИЯТИГА ЭГА

2010 йилда физик олимлар Андрей Гейм ҳамда Константин Новоселовнинг Нобель мукофотини олишига сабаб бўлган ўта юпқа материал — графеннинг ноёб хусусиятига эга экани маълум бўлди. «Би-Би-Си»нинг хабар беришича, Манчестер университети ва «Супер Стем» лабораторияси илмий ходимлари тажрибаларидан бирида буни аниқлашга муваффақ бўлишди.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, графеннинг бир атом қалинлигидаги ўта юпқа қатлами зарарланганда мате-

риал атомлари мустақил равишда «ёриқ»ни тўлдириб, ўз тузилишини тўлиқ тиклаш хусусиятига эга. Бунинг учун материал бир-бири билан боғланмаган углерод атомлари таъсири остида бўлса бас. Илмий янгилик графеннинг феноменал электрон хусусиятларини ўрганишга қаратилган изланиш пайтида аниқланди. Жараёнда олимлар метал контакт(электр симларни улоччи қисм)ларнинг углерод материали тасмаларига бириктиш хусусиятларини ўрганишни режалаштиришганди. Бунда графен қатламининг зарарланган жойга томон ҳаракатланиб, графен қатламини «ямаб» қўйиши ҳолати мутахассисларни ҳайрон қолдирган. Кейинги кузатуларда углерод атомлари йўлда учраган метал атомларини суриб, ёриқларни бартараф этган ҳолда графенга хос бўлган янги олти қиррали панжарасимон қатламни ҳосил қилиши аниқланди.

«КАССИНИ» МЕТАНЛИ ТУМАННИ ҚАЙД ЭТДИ

Океанортдан самога чиқарилган «Кассини» самовий аппарати Сатурннинг энг катта йўлдоши Титан жанубий кутбидagi атмосфера қатламларида метанли туман ва атмосфера шамолини кузатишга муваффақ бўлди. Мутахассисларнинг фикрича, мазкур ҳолат Титан жанубий яримшарида қиш бошланганидан дарақ беради. Янгилик ҳақида АҚШ Аэрокосмик тадқиқотлар агентлиги — НАСА расмий сайтыда маълум қилинди.

Шамолнинг тузилиши сайёрамиз океанлари устида очик ҳавода кузатиладиган конвекция катакчаларига ўхшаш экан. Лекин Ерда бундай тузилмалар атмосферага яқин қатламларда бўлса, Титанда шамол аксинча жуда катта баландликда кузатилган.

— Аввалига «Кассини» томонидан ўтган ойда Сатурн йўлдошига яқинлашганда тасвирга олинган Титан суратларини ўрганиб, уларда туманли булут ва улкан атмосфера шамоли акс этганини кўрдик, — дейди Годдард номидаги Самовий тадқиқотлар институти олими Тони дел Женио. — Аслида Титан жанубий яримшаридаги қишнинг илк белгилари жорий йилнинг март ойидаёқ кузатилганди. Лекин самовий зонд у пайти сайёрадан узоқда бўлиб, аниқ тасвирларни ололмаган. Шунга қарамай, Сатурн йўлдошида қиш Ердаги каби кечини таҳмин қилгандик. Метанли булутнинг пайдо бўлиши эса биз учун мутлақо қутилмаган ҳолат бўлди. Қолаверса, Титан жанубий кутби сатҳдан 300 километр баландликда азрозолар борлиги кузатилган. Улар шу пайтгача бундай баландликда учрамагани боис ҳам бу муҳим янгилик бўлди.

Наргиза РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

реклама * эълонлар * реклама * эълонлар * реклама

2012-2013 ўқув йили учун махсус таълим муассасаларининг 7-, 8-синф ўқувчиларини дарсликлар билан таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлиги томонидан ўтказилган Танлов савдоларида голиб бўлган нашриёт номи

№	Дарсликлар ва ўқув методик қўлланмаларнинг номлари	Таълим тили	Синфи	Адад (экз.)	Голиб нашриёт номи
1	География	Рус	7	433	«Илм Зиё» МЧЖ
2	География	Рус	8	426	«Илм Зиё» МЧЖ

Кўйлик маиший хизмат касб-хунар коллежига умумтаълим ва махсус фанлар бўйича малакали мутахассис-педагоглари ишга таклиф этамиз.

Манзилимиз: Тошкент шаҳар,
Сергели тумани, Кўйлик-5 массиви,
Янги Кўйлик кўчаси, 50-уй.
Телефонлар: 290-19-71, 776-27-72

Ҳиндистон пойтахти Деҳлидан мамлакат жанубидagi Ченнай шаҳрига йўл олган йўловчи поездида номаълум сабабга кўра юзага келган ёнғин оқибатида ҳозирга қадар 30 нафар одам ҳалок бўлган, темир йўл транспорти ичида қолиб кетганларни қутқариш ишлари эса давом этмоқда.

АҚШнинг Нью-Йорк, Пенсилвания, Вермонт ва Огайо штатларида юз берган кучли торнадо дарахтларни томири билан кўпориб, биноларнинг том қисмини кўчиргани, 300 мингдан ортиқ хонадон электр таъминотисиз қолиб, 850га яқин авиапарвозлар номаълум муддатга кечиктирилгани ҳақида хабар берилмоқда.

Сўнгги кунларда дунёнинг бирданга бир нечта ҳудуди — Ҳинд океанидан шимоли-шарқда жойлашган Маврикий Республикасида магнитудаси 5,8 балл, Тинч океани ҳавзасидаги Соломон оролларида — 5,1 балл, Тожикистон Республикаси ва Россиянинг Олтой ўлкасида эса — 5 балга тенг кучли зилзилалар кузатилган ва ҳозирча қурбонлар ҳамда вайроналар ҳақида маълумот берилганича йўқ.

Бразилия Санитария назорати ходимлари томонидан иш ҳақини 25 фоизга ошириш ва меҳнат шароитларини яхшилаш талаби билан кўтарилган норозилик намойишлари мамлакатнинг 90 фоиз экспорти амалга оширилдиган портлар фаолиятининг тўхташига олиб келди.

Океанортидаги Калифорния штатининг Мохаве саҳросида таниқли учувчи, электр самолётни ишлаб чиқарадиган «Flight Of The Century» компанияси директори Чип Йетс бошқарган электр двигателларида ҳаракатланадиган «Long-ESA» моделидаги самолётда рекорд даражадаги тезлик — соатига 326 километр кўрсаткичга эришилди.